

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішення Рахункової палати
від 20.12.2022 № 26-3

ВИСНОВОК
ПРО РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ ВИКОНАННЯ ЗАКОНУ
ПРО ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ НА 2022 РІК
У СІЧНІ – ВЕРЕСНІ

Київ 2022

Зміст

Зміст	2
Список скорочень	3
Загальні підсумки виконання державного бюджету.....	5
I. Оцінка основних показників економічної діяльності.....	7
II. Доходи державного бюджету	13
III. Видатки державного бюджету та кредитування	22
IV. Фінансування державного бюджету та борг	34
V. Міжбюджетні трансферти та місцеві бюджети	45
Пропозиції	52

Список скорочень

БКУ	Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI (зі змінами)
ВВП	валовий внутрішній продукт
Військові облигації	облигації внутрішньої державної позики „Військові облигації”
ВРУ	Верховна Рада України
ГУР Міноборони	Головне управління розвідки Міністерства оборони України
Держмитслужба	Державна митна служба України
Держприкордонслужба	Державна прикордонна служба України
Держспецзв’язок	Державна служба спеціального зв’язку та захисту інформації України
ДПС	Державна податкова служба України
ДСНС	Державна служба України з надзвичайних ситуацій
ЄІБ	Європейський інвестиційний банк
ЄКР	єдиний казначейський рахунок
ЄС	Європейський Союз
Закон	Закон України від 02.12.2021 № 1928-IX „Про Державний бюджет України на 2022 рік” (зі змінами)
ЗСУ	Збройні Сили України
Казначейство	Державна казначейська служба України
КМУ, Уряд	Кабінет Міністрів України
МБРР	Міжнародний банк реконструкції та розвитку
МВС	Міністерство внутрішніх справ України
МВФ	Міжнародний валютний фонд
Мінагрополітики	Міністерство аграрної політики та продовольства України
Міндовкілля	Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України
Мінекономіки	Міністерство економіки України
Міненерго	Міністерство енергетики України
Мінінфраструктури	Міністерство інфраструктури України
Міноборони	Міністерство оборони України
Мінрегіон	Міністерство розвитку громад та територій України
Мінсоцполітики	Міністерство соціальної політики України
Мінстратегпром	Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України
Мінфін	Міністерство фінансів України
МОЗ	Міністерство охорони здоров’я України
Нацгвардія	Національна гвардія України
Нацполіція	Національна поліція України

НБУ	Національний банк України
ОВДП	облігації внутрішньої державної позики України
ОДА	обласна державна адміністрація
ОЗДП	облігації зовнішньої державної позики України
ПДВ	податок на додану вартість
ПКУ	Податковий кодекс України
ПФУ	Пенсійний фонд України
ПДФО	податок і збір на доходи фізичних осіб
СБУ	Служба безпеки України
Укравтодор	Державне агентство автомобільних доріг України
ФДМУ	Фонд державного майна України

Висновок про результати аналізу виконання закону про Державний бюджет України на 2022 рік у січні – вересні підготовлений Рахунковою палатою відповідно до вимог БКУ і Закону України „Про Рахункову палату” за результатами аналізу квартального звіту про виконання Державного бюджету України, місцевих бюджетів та зведеного бюджету за січень – вересень 2022 року, наданого Казначейством Рахунковій палаті листом від 04.11.2022 № 13-06-1-06/15551, звітних та інформаційно-аналітичних даних Мінфіну, Мінекономіки, ДПС, Держмитслужби, Державної служби статистики України, НБУ, окремих головних розпорядників бюджетних коштів.

Загальні підсумки виконання державного бюджету

1. В умовах повномасштабної російсько-української війни реальний ВВП при прогнозованому на 2022 рік зростанні на 3,8 відс. у січні – вересні 2022 року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, за оперативною оцінкою Мінекономіки, знизився на 30,0 відс., що зменшило обсяги запланованих надходжень доходів державного бюджету.

2. Доходи державного бюджету в січні – вересні 2022 року становили 1 трлн 251,8 млрд грн, або 75,1 відс. плану на рік. Високий рівень виконання плану на рік доходів державного бюджету зумовлений насамперед надходженням міжнародної фінансової допомоги, що в 2,6 раза перевищила план на 2022 рік.

Плановий показник доходів загального фонду державного бюджету на січень – вересень 2022 року перевиконано на 205,5 млрд грн, або 23,1 відс., насамперед за рахунок отримання міжнародної фінансової допомоги.

Від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій і донорських установ надійшло, зокрема, 320,1 млрд грн грантів, що на звітний період не планувались, а також іншої допомоги, що перевищила план на 17,2 млрд грн, або в 4,7 раза.

Водночас невиконання планових показників окремих доходів загального фонду у звітному періоді становило 235,1 млрд грн внаслідок насамперед повномасштабного російського вторгнення, що призвело до скорочення обсягів імпорту, зменшення ВВП, збитків підприємств, втрати робочих місць.

Окремі податкові та митні пільги і можливість переходу на спрощену систему оподаткування, запроваджені у березні цього року для відновлення і стимулювання діяльності суб'єктів господарювання в умовах війни, що спричинили недонадходження у звітному періоді 103,6 млрд грн доходів державного бюджету.

3. У січні – вересні 2022 року проведено видатків державного бюджету у сумі 1 трлн 746,9 млрд грн, або 63,2 відс. плану на рік, із них видатки загального фонду становили 1 трлн 594,9 млрд грн, або 83,6 відс. плану на звітний період та 71,7 відс. плану на рік.

В умовах воєнного стану видатки державного бюджету майже вдвічі більші, ніж у відповідному періоді попереднього року. При цьому рівень їх виконання у звітному періоді на 4,3 відс. пункту нижчий від середньої частки видатків у січні – вересні в обсязі за рік загалом у 2017 – 2021 роках (67,5 відсотка).

У звітному періоді частка видатків на оборону становить 40,1 відс. у загальному обсязі видатків державного бюджету, тобто зросла у 4,7 раза, порівняно із середньою часткою проведених видатків у середньому в січні – вересні 2017 – 2021 років.

Видатків загального фонду державного бюджету проведено на 16,4 відс., або 311,8 млрд грн, менше плану на звітний період, із яких 68,1 відс. за видатками Міноборони та МВС на оплату праці з урахуванням грошового забезпечення військовослужбовців і закупівлю, ремонт озброєння, військової техніки, засобів та обладнання.

4. У січні – вересні Уряд прийняв рішення про виділення коштів із резервного фонду державного бюджету на суму 379,8 млрд грн, із яких 71,9 відс. на заходи, пов'язані з обороною і безпекою держави.

5. У січні – вересні 2022 року надходження загального фонду державного бюджету перевищили запланований на цей період обсяг на 88,1 млрд грн, або 5,0 відсотка. При цьому 59,0 відс. надходжень загального фонду – це безповоротна допомога (гранти) і державні запозичення.

Дефіцит державного бюджету на 56,7 відс. менший плану на 2022 рік. Державні запозичення для покриття дефіциту і погашення боргу становили більше третини усіх ресурсів державного бюджету.

На внутрішньому ринку від випуску ОВДП отримано 475,6 млрд грн, або 108,4 відс. плану на звітний період і 59,7 відс. плану на рік, зокрема НБУ придбав військових облігацій на загальну суму 315,0 млрд грн, або 66,2 відс. розміщених у цьому періоді ОВДП.

Від зовнішніх запозичень надійшло 299,6 млрд грн, або 58,0 відс. плану на звітний період і 41,1 відс. плану на рік.

6. Загальний обсяг державного і гарантованого державою боргу зріс на 34,3 відс. – до 3 трлн 587,2 млрд гривень. Збільшення боргу спричинили перевищення надходжень від запозичень над витратами на погашення державного та гарантованого державою боргу і девальвація гривні до іноземних валют, в яких номіновано борг.

7. На погашення й обслуговування державного та гарантованого державою боргу спрямована кожна п'ята гривня усіх ресурсів державного бюджету, отриманих у січні – вересні цього року. При цьому витрати за зобов'язаннями на 13,1 відс. менші плану на звітний період і становили 425,2 млрд гривень.

I. Оцінка основних показників економічної діяльності

1.1. Реальний ВВП при прогнозованому на 2022 рік зростанні на 3,8 відс. у січні – вересні 2022 року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, за оперативною оцінкою Мінекономіки, знизився на 30,0 відс., що зменшило обсяги запланованих надходжень доходів державного бюджету.

При затвердженні Державного бюджету України на 2022 рік враховано Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2022 – 2024 роки, схвалений постановою КМУ від 31.05.2021 № 586 (таблиця 1). Після початку широкомасштабного російського вторгнення в Україну прогноз на 2022 рік втратив актуальність.

Таблиця 1

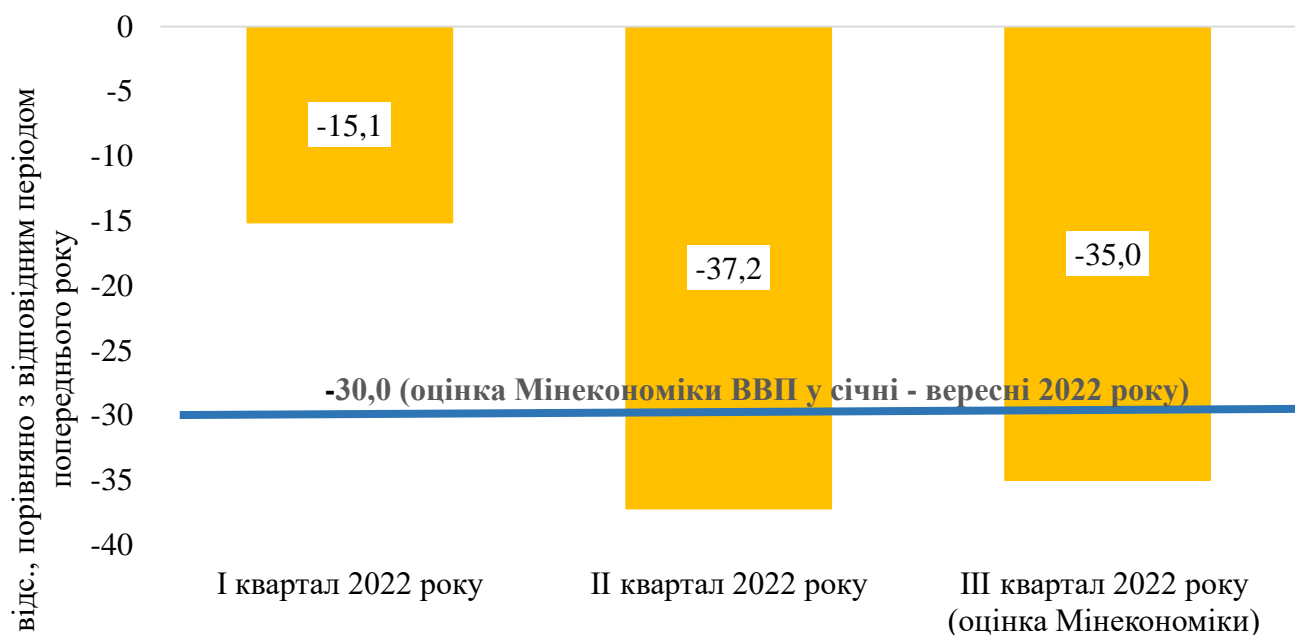
Окремі основні прогнозні макропоказники економічного і соціального розвитку України на 2022 рік

№ з/п	Показники	Прогноз (постанова КМУ від 31.05.2021 № 586)	Січень – вересень, факт
1.	ВВП, відс. до відповідного періоду попереднього року	103,8	70,0*
2.	Індекс споживчих цін до грудня попереднього року, відс.	106,2	121,8
	у середньому до відповідного періоду попереднього року, відс.	107,2	118,0
3.	Сальдо торговельного балансу, визначене за методологією платіжного балансу, млн дол. США	- 8 595	- 15 047
4.	Експорт товарів і послуг, у відс. до відповідного періоду попереднього року	106,5	73,7
5.	Імпорт товарів і послуг, у відс. до відповідного періоду попереднього року	109,2	98,4
6.	Обмінний курс гривні (в середньому за період) за долар США	28,60**	30,93

*За оперативною оцінкою Мінекономіки.

**У розрахунках показників проекту державного бюджету на 2022 рік.

Діаграма 1. У третьому кварталі 2022 року скорочення ВВП уповільнилося

До уповільнення зниження економіки в третьому кварталі призвела, зокрема, часткова адаптація окремих суб'єктів господарювання до нових реалій в умовах повномасштабної російсько-української війни. За даними Мінекономіки, у вересні цього року АТ „Укрзалізниця” перевезла 11,7 млн тонн вантажів, що на 8,4 відс. більше, ніж обсяги перевезень у серпні, та на 41,0 відс. – у березні 2022 року. Капітальні видатки державного бюджету, здебільшого на ремонт і будівництво інфраструктурних споруд, прикордонних доріг та митних переходів, пошкоджених через бойові дії, а також на роботи з відновлення функціонування шляхів, створення безпечної логістики на деокупованих територіях, у вересні, порівняно із серпнем, збільшилися на 33,2 відсотка.

За даними Мінагрополітики, станом на кінець першого тижня жовтня 2022 року:

- повністю із площ посіву зібрано і намолочено 19,2 млн тонн зерна пшениці та 5,5 млн тонн зерна ячменю;

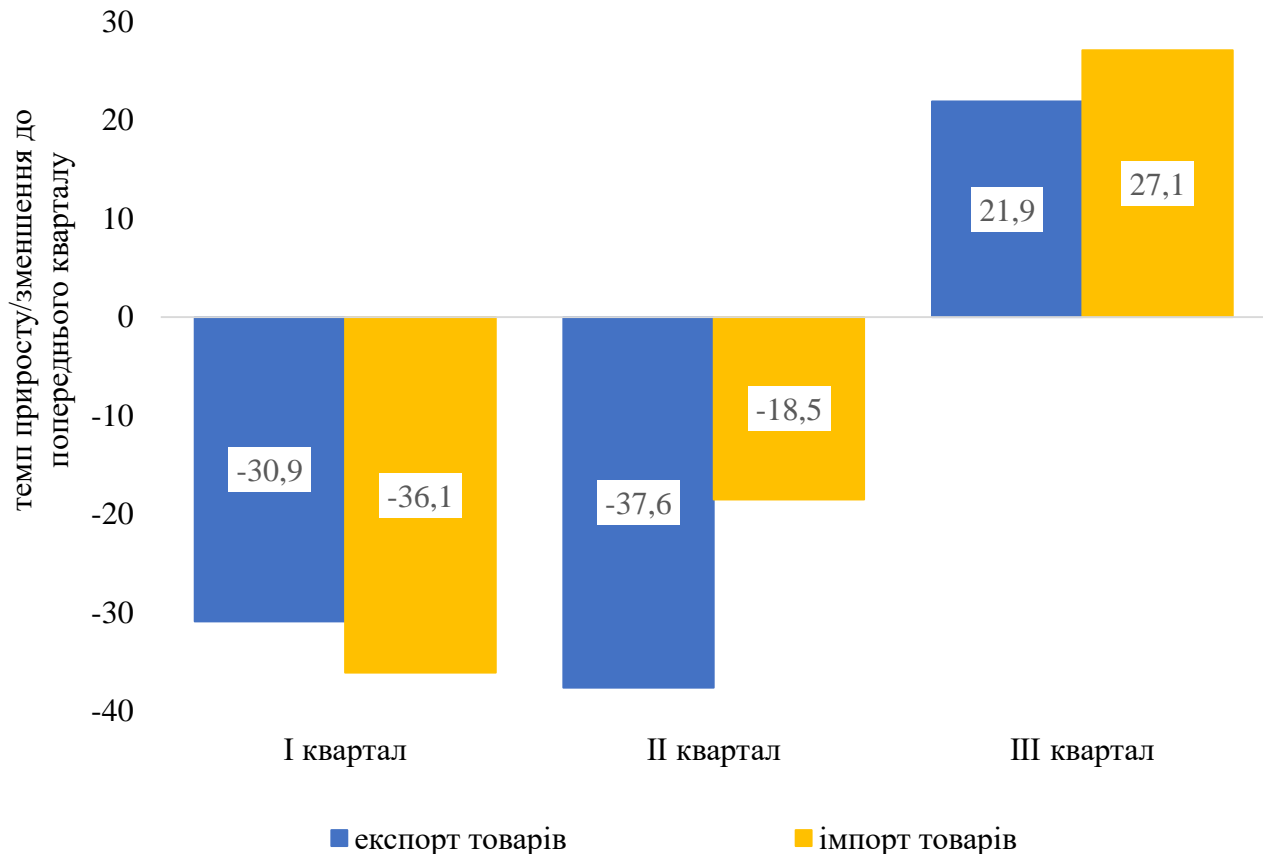
- загалом зібрано 26,4 млн тонн зернових і зернобобових культур, що майже вдвічі менше, ніж на цей час торік, внаслідок менших площ посіву через російську окупацію частини території, мінування й обстріли.

Частка суб'єктів господарювання, що працювали на повну потужність, за даними опитування НБУ, зросла з 46,5 відс. у другому кварталі до 47,9 відс. у третьому кварталі 2022 року.

1.2. Повномасштабна російсько-українська війна суттєво погіршила зовнішньоекономічну діяльність України. Зменшення імпорту стало одним із чинників невиконання плану на звітний період окремих доходів державного бюджету.

Діаграма 2. У третьому кварталі 2022 року відновилося зростання зовнішньої торгівлі (до попереднього кварталу)

1.2.1. Експорт товарів у січні – вересні 2022 року, порівняно з відповідним періодом 2021 року, за попередніми даними НБУ, знизився на 31,6 відсотка. У третьому кварталі обсяг експорту товарів, порівняно з другим кварталом, збільшився насамперед за рахунок відновлення експорту української агропродукції в рамках дії „зернового коридору”.

У січні – вересні 2022 року, порівняно із січнем – вереснем 2021 року, суттєво скоротився експорт чорних металів і виробів з них – на 56,9 відс., мінеральних продуктів – на 46,1 відс., продукції хімічної промисловості – на 41,6 відсотка. Найбільше у звітному періоді експортувалося продовольчих товарів і сировини для їх виробництва. Їх частка у загальній структурі товарного експорту збільшилася з 40,0 відс. у січні – вересні торік до 52,4 відсотка.

У серпні – вересні цього року в рамках дії „зернового коридору”¹ з морських портів Одеси, за даними Мінінфраструктури, вийшло 238 суден з 5,5 млн тонн агропродукції, насамперед кукурудзи, пшениці, соняшникової олії та макухи, ріпаку, сої, призначеної для країн Азії, Європи й Африки. Кількість експортованої агропродукції у вересні, порівняно із серпнем, зросла більш як удвічі. Наразі зерновий морський коридор забезпечує 60,0 відс. усього експорту зерна та продуктів харчування з України. Загалом експорт продовольчих товарів і сировини для їх виробництва у вересні, порівняно з червнем, збільшився на 76,4 відсотка.

Експорт послуг у січні – вересні цього року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, знизився на 8,2 відс., насамперед за рахунок скорочення на 29,7 відс. послуг повітряного, морського, залізничного і трубопровідного транспорту.

1.2.2. Вартісний обсяг імпорту товарів у січні – вересні 2022 року знизився, за попередніми даними НБУ, на 17,8 відс., що, за оцінкою Рахункової палати, зумовило недонадходження 117 млрд грн доходів державного бюджету.

У січні – вересні цього року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, найбільше знизився імпорт чорних металів і виробів із них – на 39,7 відс., деревини та виробів із неї – на 38,6 відс., машин, устаткування, транспортних засобів та приладів – на 34,8 відс., продукції хімічної промисловості – на 30,7 відсотка. Водночас зріс імпорт електроенергії – у 2,1 раза, нафти і нафтопродуктів – на 72,1 відсотка.

Зростання імпорту в третьому кварталі цього року спричинено збільшенням ввезення мінеральних продуктів на 32,2 відсотка. Зокрема, у вересні, порівняно з червнем, для забезпечення насамперед опалювального сезону імпорт кам'яного вугілля, за даними Держмитслужби, збільшився у 3,7 раза.

Імпорт послуг у січні – вересні цього року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, збільшився на 73,8 відс. за рахунок зростання готівкових розрахунків за кордоном із гривневих платіжних карток громадян, які виїхали з України внаслідок повномасштабного російського вторгнення.

1.3. У січні – вересні 2022 року середній офіційний курс гривні до долара США становив 30,93 грн за дол. США, до євро – 32,89 грн за євро, тоді як визначення окремих показників державного бюджету на цей рік здійснено з урахуванням обмінного курсу 28,60 і 33,75 грн за дол. США і євро відповідно, що стало чинником збільшення як окремих доходів, так і деяких витрат.

---

¹ Відповідно до спільної угоди України, ООН і Туреччини від 22 липня 2022 року „Ініціатива щодо безпечного транспортування зерна та продуктів харчування з українських портів”.

У звітному періоді, за фіксованого у березні – червні цього року офіційного курсу гривні на рівні 29,25 грн за дол. США, а з 21 липня – 36,57 грн за дол. США, відмінність фактичного середнього офіційного курсу гривні від прогнозного призвела, за оцінкою Рахункової палати, до збільшення окремих доходів державного бюджету на 17,4 млрд грн і водночас витрат на погашення й обслуговування боргу та деяких інших видатків на 8,6 млрд гривень.

З використанням офіційного курсу гривні до долара США і євро у звітному періоді обчислювалося 22,1 відс. доходів державного бюджету і визначалися витрати державного бюджету на погашення зовнішнього і частини внутрішнього боргу, номінованого в іноземній валюті, деякі видатки державного бюджету із сумарною часткою 6,2 відс. витрат державного бюджету.

1.4. У січні – вересні 2022 року приплив прямих іноземних інвестицій сформовано за рахунок реінвестованих доходів. У третьому кварталі 2022 року приплив прямих іноземних інвестицій, порівняно з другим, збільшився.

У січні – вересні 2022 року, за попередніми даними НБУ, приплив прямих іноземних інвестицій становив 247 млн дол. США за рахунок реінвестованих доходів підприємств з іноземними інвестиціями у сумі 789 млн дол. США, натомість у відповідному періоді попереднього року – 5,2 млрд дол. США.

Приплив прямих іноземних інвестицій збільшився з 286 млн дол. США у другому кварталі до 538 млн дол. США в третьому кварталі, або в 1,9 раза.

Обсяг приватних грошових переказів в Україну в січні – вересні 2022 року, за попередніми даними НБУ, становив 9 943 млн дол. США, що менше, ніж у відповідному періоді попереднього року, – 10 348 млн дол. США.

1.5. Споживчі ціни у вересні 2022 року до грудня 2021 року зросли на 21,8 відс., у середньому – на 18,0 відс. при прогнозі, врахованому при затвердженні державного бюджету, – на 6,2 і 7,2 відсотка. Вищі темпи зростання споживчих цін від прогнозу сприяли збільшенню окремих доходів державного бюджету, за оцінкою Рахункової палати, на 27,5 млрд гривень.

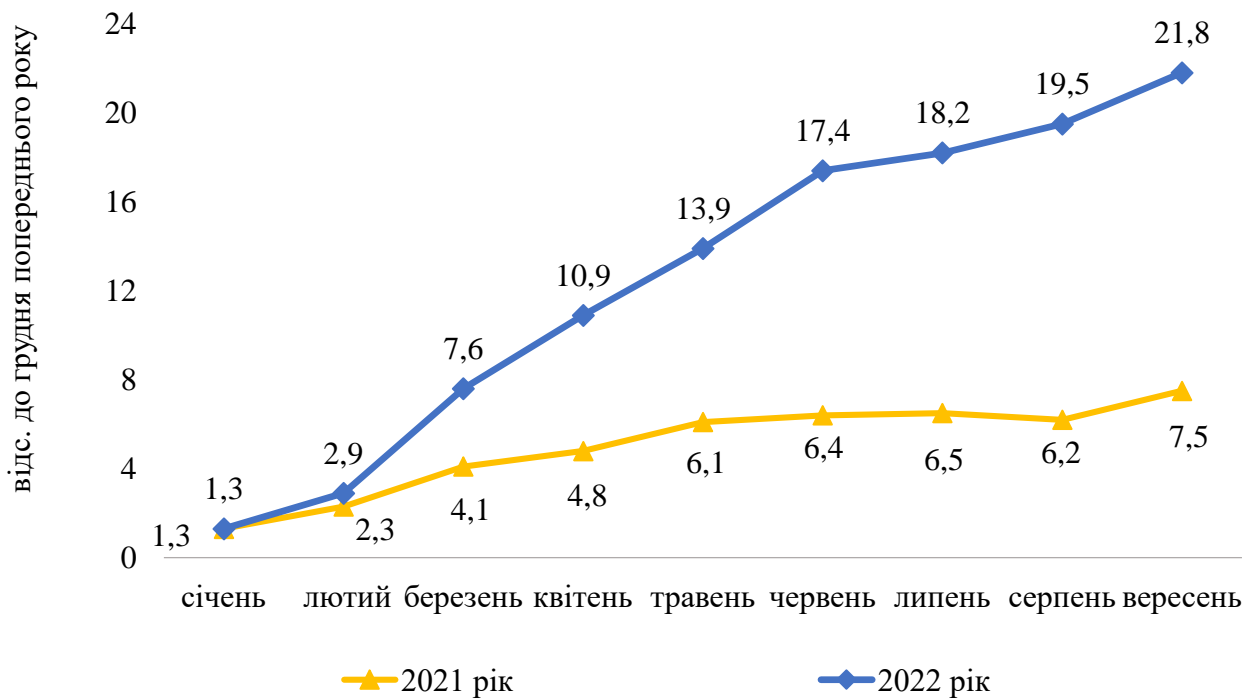
За оцінкою Мінекономіки, до кінця 2022 року інфляція пришвидшиться до 29,3 відсотка. Основними чинниками зростання залишаються наслідки повномасштабної російсько-української війни, високі світові ціни на енергоресурси, а також коригування НБУ в липні цього року на 25,0 відс. офіційного обмінного курсу гривні, що призвело до подорожчання імпортованих товарів і товарів з вагомою часткою імпорту в собівартості.

У звітному періоді найбільше зросли ціни на бензин і дизельне паливо – на 61,8 відсотка. При цьому внаслідок налагодження логістичних ланцюгів

постачання нафтопродуктів, диверсифікації постачальників та падіння світових цін на нафту² ціни на бензин і дизельне паливо у липні – вересні цього року знижувались.

Суттєво подорожчали продукти харчування та безалкогольні напої – на 27,3 відс., насамперед фрукти, овочі, риба та продукти з риби, хліб і хлібопродукти; предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла – на 23,7 відс., передусім посуд, меблі, домашній текстиль, побутова техніка і хімія, електричні побутові прилади.

Діаграма 3. В умовах російсько-української війни інфляція прискорилаь

Водночас ціни (тарифи) на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива за звітний період зросли на 5,3 відсотка. Зокрема, мораторій на підвищення для всіх категорій споживачів цін (тарифів) на ринку природного газу та у сфері теплопостачання, встановлений у Законі України від 29.07.2022 № 2479-ІХ „Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування”, сприяв здешевленню у вересні 2022 року до грудня 2021 року природного газу на 0,3 відс., як наслідок, ціни (тарифи) на гарячу воду й опалення підвищилися тільки на 0,4 відсотка.

² Вартість бареля нафти марки Brent на 01.07.2022 становила 111,44 дол. США, на 03.10.2022 – 88,86 дол. США.

II. Доходи державного бюджету

2.1. Доходи державного бюджету в січні – вересні 2022 року становили 1 трлн 251,8 млрд грн, або 75,1 відс. плану на рік (1 трлн 666,2 млрд грн), у тому числі загального фонду – 1 трлн 94,8 млрд грн, або 90,4 відс. плану на рік (1 трлн 210,9 млрд грн), спеціального – 157,1 млрд грн, або 34,5 відс. (455,3 млрд гривень).

Інформацію про виконання в січні – вересні плану доходів державного бюджету наведено в таблиці 2.

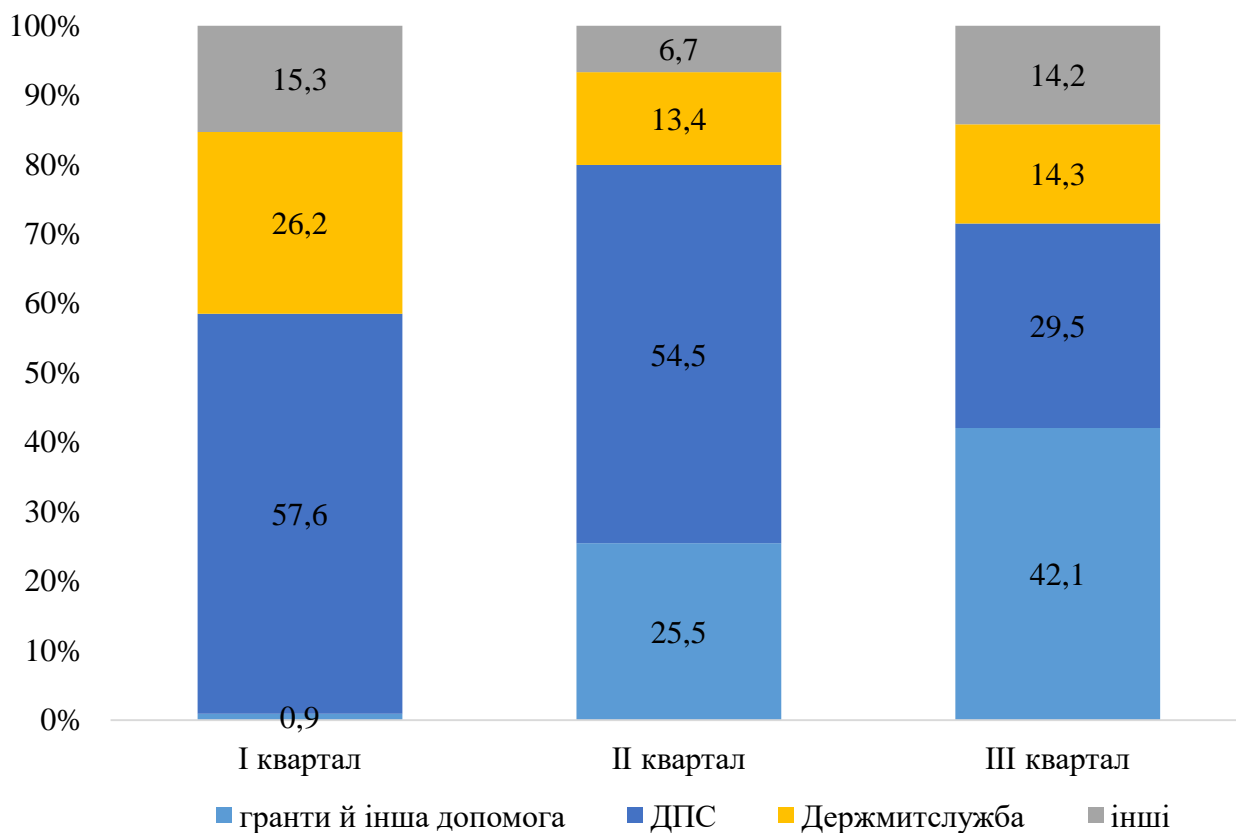
Таблиця 2

Виконання плану доходів державного бюджету, млрд грн

№ з/п	Показники	Всього			У т. ч. загальний фонд		
		план на 2022 рік	виконано	відс. виконання	план на січень – вересень	виконано	відс. виконання
	ВСЬОГО ДОХОДІВ	1 666	1 252	75,1	889	1 095	123,1
	<i>з них:</i>						
1.	ПДФО	150	104	69,5	107	104	97,1
2.	Податок на прибуток підприємств	170	88	51,9	118	88	74,7
3.	Рентна плата за користування надрами загальнодержавного значення	66	61	93,1	50	61	121,2
4.	Акцизний податок із вироблених в Україні підакцизних товарів	86	42	48,4	50	40	78,5
5.	Акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів	76	28	36,7	12	18	143,6
6.	ПДВ із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування	180	170	94,8	132	170	128,8
7.	ПДВ із ввезених на митну територію України товарів	429	171	39,8	303	171	56,5
8.	Ввізне мито	36	14	40,4	19	11	60,5
9.	Частина чистого прибутку державних підприємств і дивіденди, нараховані на акції господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність	113	46	40,5	42	46	108,3
10.	Кошти, що перераховуються НБУ	14	19	138,3	14	19	138,3
11.	Власні надходження бюджетних установ	153	132	86,6	–	–	–
12.	Надходження від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	131	342	261	5	342	у 69 р. 6

Високий рівень виконання плану на рік доходів державного бюджету зумовлений насамперед надходженням міжнародної фінансової допомоги, що в 2,6 раза перевищила план на 2022 рік.

Діаграма 4. У структурі доходів державного бюджету зросла частка надходжень за програмами міжнародної допомоги і грантів

У доходах спеціального фонду 84,1 відс. загального обсягу становили власні надходження бюджетних установ у сумі 132,0 млрд грн, з яких 108,4 млрд грн, або 82,1 відс., – надходження з інших джерел (благодійні внески, гранти та дарунки, надходження, що отримують бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів).

Податковий борг суб'єктів господарювання (без урахування митних платежів) з початку 2022 року в умовах широкомасштабного російського вторгнення на територію України збільшився на 15,7 млрд грн, або 18,9 відс., – до 98,9 млрд гривень.

2.2. Плановий показник доходів загального фонду державного бюджету на січень – вересень 2022 року з урахуванням внесених змін, що становив 73,4 відс. плану на рік, перевиконано на 205,5 млрд грн, або 23,1 відсотка.

2.2.1. План доходів загального фонду державного бюджету перевиконано насамперед за рахунок отримання міжнародної фінансової допомоги.

Загалом сума перевиконання окремих доходів загального фонду державного бюджету у звітному періоді становила 405,3 млрд гривень.

Діаграма 5. Перевиконання/невиконання плану на січень – вересень 2022 року окремих доходів загального фонду

Від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій і донорських установ надійшло, зокрема, 320,1 млрд грн грантів, що на звітний період не планувались, а також 21,8 млрд грн іншої допомоги, що більше плану на 17,2 млрд грн, або в 4,7 раза. Зокрема, у звітному періоді від Міжнародного банку реконструкції та розвитку до загального фонду державного бюджету отримано грантів на суму 285,8 млрд гривень.

План ПДВ із вироблених в Україні товарів з урахуванням бюджетного відшкодування перевиконано на 38,0 млрд грн, або 28,8 відс., насамперед за рахунок зменшення бюджетного відшкодування після введення воєнного стану. Так, у січні платникам відшкодовано 18,5 млрд грн, лютому – 12,1 млрд грн, тоді як у березні – 0,8 млрд грн, квітні – 0,2 млн грн, липні – 0,6 млн гривень. Водночас за рахунок надпрогнозованого зростання середніх споживчих цін (18,0 відс. при прогнозованому зростанні 7,2 відс.) додаткові надходження цього податку, за оцінкою Рахункової палати, становили 15,6 млрд гривень.

Надходження рентної плати за користування надрами загальнодержавного значення більші плану на 10,7 млрд грн, або 21,2 відс., найбільше перевиконано плановий показник за надходженнями рентної плати за користування надрами для видобування природного газу – на 8,2 млрд грн, або 21,5 відс., за умови більшої у 2,9 раза ціни реалізації природного газу, ніж враховано у розрахунках доходів державного бюджету на 2022 рік.

Надходження акцизного податку із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) перевищили план на 5,4 млрд грн, або 43,6 відс., за рахунок податку з тютюну та тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, план якого перевиконано на 5,8 млрд грн, або 55,9 відс., внаслідок переорієнтації ринку на імпортні тютюнові вироби у зв'язку із обмеженням випуску продукції на вітчизняних підприємствах. Зокрема, імпорт сигарет у січні – вересні 2022 року в 3,5 раза перевищив показник відповідного періоду 2021 року, тоді як у березні 2022 року обсяги реалізації вітчизняними виробниками сигарет на внутрішньому ринку скоротились на 80,1 відс., у квітні – на 82,8 відсотка. При цьому зросла переплата за цим податком, що зумовлено передусім сплатою податку під час придбання платниками-імпортерами акцизних марок. Так, сума податку з цього виду підакцизної продукції, яка сплачена до державного бюджету і буде нарахована в наступному звітному періоді, з початку року збільшилась на 4,9 млрд грн, або у 2,3 раза.

2.2.2. Невиконання планових показників окремих доходів загального фонду у звітному періоді становило 235,1 млрд грн через скорочення обсягів імпорту, зменшення ВВП, збитки підприємств, втрати робочих місць внаслідок насамперед повномасштабного російського вторгнення.

Зокрема, за оцінкою Рахункової палати:

- зменшення імпорту товарів у березні – вересні 2022 року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, на 30,2 відс., після зростання на 39,2 відс. у січні – лютому, призвело до недонадходження 107,8 млрд грн ПДВ із ввезених на митну територію України товарів і 8,8 млрд грн ввізного мита;

- недонадходження у січні – вересні 2022 року податку на прибуток підприємств з урахуванням динаміки цих надходжень у січні – вересні 2021 року становили 81,5 млрд грн;

- спричинене падінням виробництва недонадходження акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) становило 21,6 млрд грн;

- втрати надходжень ПДФО за рахунок повного закриття 2 млн робочих місць в умовах поточних воєнних дій³ в березні – вересні цього року становили 15,4 млрд гривень.

2.3. Окремі податкові та митні пільги а також можливість переходу на спрощену систему оподаткування, запроваджені з метою відновлення і стимулювання діяльності суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану, спричинили недонадходження у звітному періоді 103,6 млрд грн доходів державного бюджету, при цьому деякі пільги вже скасовано.

За даними Держмитслужби, за рахунок звільнення з 01.04.2022 до 01.07.2022 від оподаткування при ввезенні на митну територію України транспортних засобів, а також товарів (крім алкогольних напоїв і тютюнових виробів), що ввозились підприємствами для вільного обігу, у тому числі платниками єдиного податку першої, другої та третьої групи⁴, недонадходження доходів становило 55,1 млрд гривень. Відповідно до Закону України від 21.06.2022 № 2325-IX „Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування” зазначені пільги скасовано.

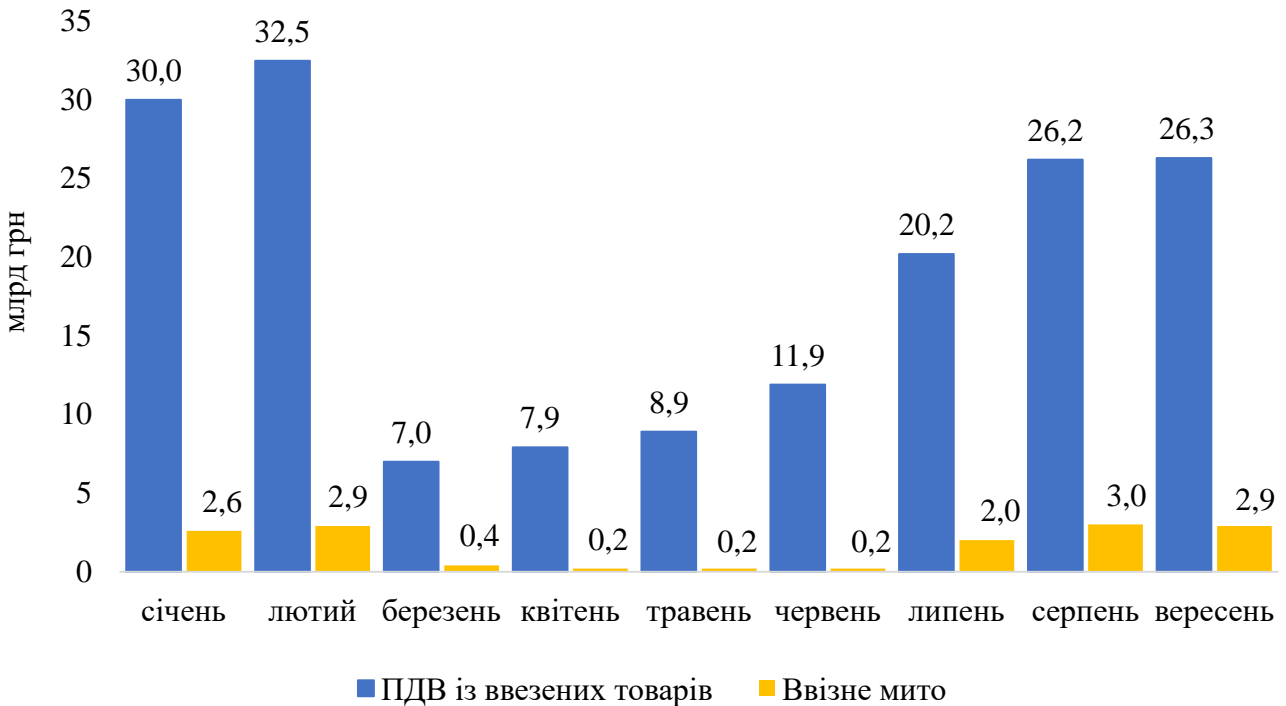
Запровадження нульової ставки акцизного податку і зменшення ставки ПДВ на пальне з 20 до 7 відс. відповідно до Закону України від 15.03.2022 № 2120-IX „Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану” призвело з 17.03.2022, за оцінкою Рахункової палати, до недонадходження 21,9 млрд грн ПДВ із ввезених на митну територію України товарів і 20,4 млрд грн акцизного податку. Згідно із Законом України від 21.09.2022 № 2618-IX „Про внесення змін до розділу XX „Перехідні положення” Податкового кодексу України щодо ставок акцизного податку на період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану” з 30.09.2022 нульову ставку акцизного податку на пальне скасовано.

---

³ За інформацією Мінекономіки і Ради підприємців при КМУ.

⁴ Закон України від 24.03.2022 № 2142-IX „Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану”.

Діаграма 6. Скасування з 1 липня 2022 року окремих пільг суттєво збільшило надходження ПДВ із ввезених товарів і ввізного мита

За інформацією ДПС, у звітному періоді наданим суб'єктам господарювання правом переходу із загальної на спрощену систему оподаткування із ставкою єдиного податку 2 відс. доходу⁵ скористались 17 тис. фізичних осіб-підприємців і 9,9 тис. юридичних осіб, які задекларували до сплати 2,5 млрд грн єдиного податку, що зараховується до місцевих бюджетів, натомість розрахункові втрати державного бюджету становили 5,1 млрд грн ПДВ, 1,1 млрд грн податку на прибуток.

2.4. Залишок невідшкодованого платникам ПДВ з початку 2022 року збільшився на 25,9 млрд грн, або в 2,1 раза, – до 49,1 млрд грн на кінець вересня, що спричинено, насамперед, запровадженням змін до законодавства щодо строків відшкодування ПДВ.

Протягом січня – вересня 2022 року платниками ПДВ заявлено до відшкодування на поточний рахунок 79,9 млрд грн, що на 33,2 млрд грн, або 29,4 відс., менше, ніж у відповідному періоді 2021 року, при зменшенні експорту товарів на 31,6 відсотка. Загалом у січні – вересні 2022 року бюджетне відшкодування платникам ПДВ становило 52,0 млрд грн, що на 59,1 млрд грн, або 53,2 відс., менше, ніж у відповідному періоді 2021 року.

⁵ Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX „Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану”.

Зменшення бюджетного відшкодування, зокрема, спричинено тим, що в березні 2022 року до ПКУ внесено зміни в частині його проведення⁶. Зокрема, зупинено дію пунктів 200.10-200.12 статті 200 ПКУ, в яких визначено порядок узгодження контролюючим органом сум бюджетного відшкодування ПДВ, заявлених платниками, а термін проведення камеральної перевірки цих сум збільшено з 30 до 90 днів. Як наслідок, відбулось відтермінування бюджетного відшкодування платникам ПДВ.

Діаграма 7. Відтермінування бюджетного відшкодування платникам ПДВ призвело до зростання залишку невідшкодованого ПДВ

Відповідно до Закону України від 12.05.2022 № 2260-IX „Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану” з 21.07.2022 дію пунктів 200.10-200.12 статті 200 ПКУ відновлено.

⁶ Закони України від 03.03.2022 № 2118-IX „Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану”, від 15.03.2022 № 2120-IX „Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану”.

При цьому за звітні податкові періоди:

- лютий, березень, квітень, травень 2022 року камеральні податкові перевірки заявлених до бюджетного відшкодування сум мали розпочатися з 21.07.2022 та завершитися не пізніше 20.09.2022, документальні – 21.09.2022 та 18.11.2022 відповідно;

- червень, липень 2022 року камеральні податкові перевірки заявлених до бюджетного відшкодування сум мали розпочатися з 21.08.2022 року та завершитися не пізніше 20.10.2022, документальні – 21.10.2022 та 19.12.2022 відповідно.

Таким чином, враховуючи терміни проведення контролюючими органами камеральних перевірок до 30 днів і документальних до 60, а також час на перерахування сум бюджетного відшкодування ПДВ органом, який здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, – протягом п'яти операційних днів, бюджетне відшкодування платникам ПДВ за сумами, заявленими у період після введення воєнного стану, розпочалось тільки в серпні 2022 року.

2.5. В умовах повномасштабної російсько-української війни доходи державного бюджету у січні – вересні 2022 року, порівняно з відповідним періодом 2021 року, збільшилися на 327,3 млрд грн, або 35,4 відс., насамперед за рахунок міжнародної фінансової допомоги, у тому числі доходи загального фонду – на 311,5 млрд грн, або 39,8 відс., спеціального – на 15,9 млрд грн, або 11,2 відсотка.

При цьому в січні – вересні цього року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, надходження:

- від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ зросли у 700 разів;

- власних надходжень бюджетних установ – удвічі за рахунок власних надходжень бюджетних установ з інших джерел (благодійні внески, гранти та дарунки, надходження, що отримують бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб та інших бюджетних установ для виконання цільових заходів);

- ПДВ із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування – на 49,6 відс. внаслідок зменшення обсягів бюджетного відшкодування платникам ПДВ на 53,2 відс., тоді як надходження цього податку без урахування відшкодованих сум зменшилися на 1,2 відсотка.

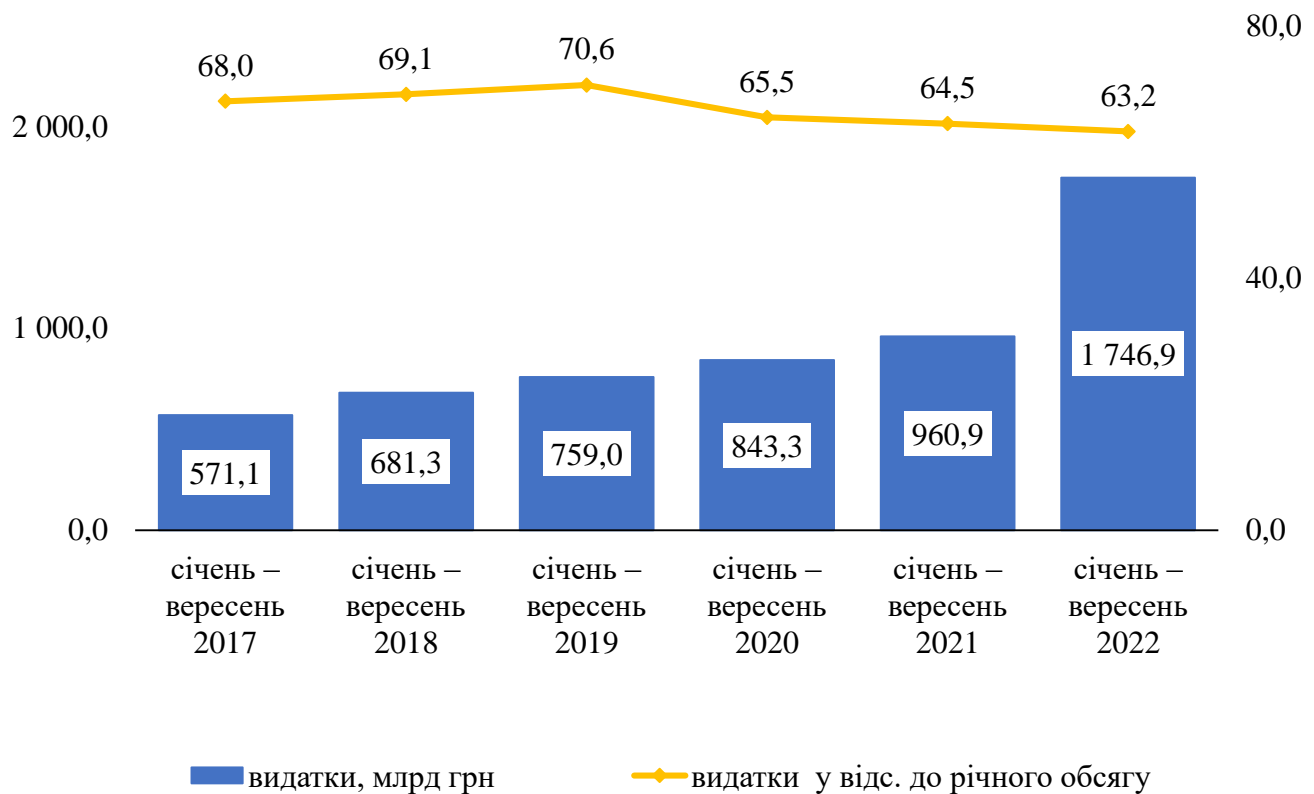
**Діаграма 8. Збільшення/зменшення окремих доходів
у січні – вересні 2022 року порівняно із січнем – вереснем 2021 року**

III. Видатки державного бюджету та кредитування

3.1. У січні – вересні 2022 року видатків державного бюджету проведено у сумі 1 трлн 746,9 млрд грн, або 63,2 відс. плану на рік, із них видатки загального фонду становили 1 трлн 594,9 млрд грн, або 83,6 відс. плану на звітний період та 71,7 відс. плану на рік. В умовах воєнного стану видатки державного бюджету майже вдвічі більші, ніж у відповідному періоді попереднього року, при цьому рівень виконання у звітному періоді плану на рік на 4,3 відс. пункту нижчий від середньої частки видатків у січні – вересні в обсязі за рік загалом у 2017 – 2021 роках (67,5 відсотка).

Діаграма 9. Видатки державного бюджету у січні – вересні 2017 – 2022 років

Інформацію про виконання в січні – вересні 2022 року плану видатків державного бюджету за функціональною класифікацією видатків і кредитування бюджету наведено в таблиці 3.

Виконання плану видатків державного бюджету, млрд грн

№ з/п	Показники	Всього			У т. ч. загальний фонд		
		план на 2022 рік	виконано	відс. виконання	план на січень – вересень	виконано	відс. виконання
	ВСЬОГО ВИДАТКІВ <i>із них:</i>	2 763	1 747	63,2	1 906	1 595	83,6
1.	Загальнодержавні функції	222	137	61,7	170	135	79,6
	<i>зокрема, обслуговування боргу та виплати за державними деривативами</i>	168	107	64,0	133	107	81,0
2.	Оборона	909	701	77,1	733	622	85,0
3.	Громадський порядок, безпека та судова влада	420	276	65,8	359	250	69,5
4.	Економічна діяльність	313	39	12,6	29	18	60,6
5.	Охорона навколишнього природного середовища	6	3	49,6	3	2	75,6
6.	Охорона здоров'я	199	127	64,0	142	119	83,8
7.	Духовний і фізичний розвиток	12	7	60,7	10	8	77,0
8.	Освіта	68	41	59,6	32	29	89,1
9.	Соціальний захист і соціальне забезпечення	438	313	71,4	325	312	96,2
	<i>зокрема, соціальний захист пенсіонерів</i>	233	166	71,3	166	166	100,0
10.	Кошти, що передаються до місцевих бюджетів	175	103	58,6	103	100	96,8

У січні – вересні 2022 року частка видатків на оборону у загальному обсязі видатків державного бюджету становила 40,1 відс., або в 4,7 раза більше, порівняно із середньою часткою цих видатків у січні – вересні 2017 – 2021 років (8,6 відсотка).

Крім того, зросла частка видатків на громадський порядок, безпеку і судову владу в частині забезпечення діяльності Нацполіції, Нацгвардії та Держприкордонслужби, яка становила 10,2 відс., що майже вдвічі більше, порівняно із середньою часткою цих видатків у січні – вересні 2017 – 2021 років (5,4 відсотка).

Натомість суттєво зменшилися частки видатків, порівняно із середніми частками відповідних видатків у січні – вересні 2017 – 2021 років, на:

- міжбюджетні трансферти місцевим бюджетам – з 24,1 відс. до 5,9 відс., або в чотири рази;

- економічну діяльність – з 6,8 відс. до 2,2 відс., або втричі.

Діаграма 10. Зміна частки видатків у січні – вересні 2022 року порівняно із середньою часткою видатків у січні – вересні 2017 – 2021 років

3.2. Головними розпорядниками коштів державного бюджету не забезпечено затвердження за погодженням з Мінфіном 6,8 відс. паспортів бюджетних програм, що мали затверджуватися у 2022 році.

У 2022 році з урахуванням змін, внесених до закону про державний бюджет, і скорочених видатків за рішеннями КМУ за окремими бюджетними програмами головних розпорядників потребують затвердження паспорти за 458-ма бюджетними програмами.

За інформацією Мінфіну, отриманою на запит Рахункової палати, станом на 01.10.2022 головні розпорядники не подали для затвердження за погодженням з Мінфіном паспорти за 20-ма бюджетними програмами, Міністерством не погоджено 11 поданих головними розпорядниками паспортів бюджетних програм.

Казначейство на запит Рахункової палати повідомило: станом на 01.10.2022 головні розпорядники не подали Казначейству паспорти за 31-ю бюджетною програмою, зокрема:

- Мінінфраструктури – 5;
- Мінрегіон, Міндовкілля, Міненерго – по 4.

3.3. Видатків загального фонду державного бюджету проведено на 311,8 млрд грн, або 16,4 відс., менше плану на звітний період, із яких 68,1 відс. – видатки Міноборони і МВС на оплату праці з урахуванням грошового забезпечення військовослужбовців та закупівлю, ремонт озброєння, військової техніки, засобів і обладнання.

Захищені видатки, перелік яких визначено у статті 55 БКУ, становили 85,5 відс. видатків загального фонду.

У помісячному розписі асигнувань загального фонду державного бюджету (за винятком надання кредитів із державного бюджету) передбачено виконання у січні – вересні 452-х бюджетних програм⁷ на суму 1 трлн 666,8 млрд грн, із них у запланованих обсягах проведено видатки за 12-ма бюджетними програмами на суму 177,6 млрд грн, із яких на фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок і підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів ПФУ – 166,1 млрд грн, забезпечення функціонування Фонду розвитку підприємництва – 1,8 млрд грн, виплату Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття допомоги по безробіттю – 1,3 млрд гривень.

Для виконання цих бюджетних програм Казначейством відкрито бюджетних асигнувань загального фонду державного бюджету на 21,5 млрд грн, або 1,3 відс., менше плану на січень – вересень, із яких МОЗ – на 6,8 млрд грн, Міненерго – на 6,4 млрд гривень.

Головні розпорядники бюджетних коштів не розподілили 177,9 млрд грн, або 10,8 відс. відкритих Казначейством асигнувань, із них:

84,8 млрд грн – Міноборони, з яких 54,5 відс. на розвиток, закупівлю, модернізацію та ремонт озброєння, військової техніки, засобів та обладнання;

65,7 млрд грн – МВС, із яких понад третину на забезпечення діяльності органів, установ та закладів Нацполіції.

Розпорядниками й одержувачами бюджетних коштів не забезпечено використання 79,6 млрд грн, або 5,4 відс. розподілених відкритих асигнувань, із яких 61,8 млрд грн Міноборони та МВС.

---

⁷ Без урахування видатків на міжбюджетні трансферти, обслуговування державного боргу, виплати за державними деривативами і за бюджетною програмою 3511030 „Резервний фонд”.

Діаграма 11. Виконання запланованих на січень – вересень 2022 року видатків загального фонду державного бюджету

У результаті заплановані на січень – вересень видатки загального фонду не здійснювалися за 33-ма бюджетними програмами 18-ти головних розпорядників бюджетних коштів на суму 10,6 млрд грн, із яких 6,4 млрд грн передбачені в Законі України від 30.08.2022 № 2549-IX „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2022 рік” на придбання природного газу для проходження опалювального сезону 2022 – 2023 років. Відповідно до статті 41 Закону КМУ визначає суб’єкта господарювання для придбання природного газу за рахунок цих видатків. Станом на 1 жовтня 2022 року такого суб’єкта не визначено⁸.

Менше плану на січень – вересень проведені видатки загального фонду за 407-ма бюджетними програмами на суму 268,3 млрд грн, зокрема:

Міноборони – на 108,2 млрд грн, або 15,2 відс., із них:

- на 58,5 млрд грн, або 31,5 відс., – на розвиток, закупівлю, модернізацію та ремонт озброєння, військової техніки, засобів і обладнання, що, за інформацією, отриманою на запит Рахункової палати, спричинено, зокрема, тривалістю отримання експортних ліцензій, транзитних ліцензій у країнах, територіями яких здійснюється транспортування товарів оборонного призначення, обмеженою можливістю вітчизняних підприємств виконувати замовлення у зв’язку з руйнуванням виробничих потужностей внаслідок ворожих ракетних ударів, порушенням термінів поставок товарів через ускладнену логістику та вимушене відтермінування здійснення остаточних розрахунків за поставлені товари;

⁸ КМУ розпорядженням від 28.10.2022 № 956-р визначив суб’єктом господарювання для придбання природного газу товариство з обмеженою відповідальністю „Газопостачальна компанія „Нафтогаз Трейдинг”.

- на 48,7 млрд грн, або 9,4 відс., – на забезпечення діяльності ЗСУ, підготовку кадрів і військ, медичне забезпечення особового складу, ветеранів військової служби та членів їхніх сімей, ветеранів війни, що, за інформацією, отриманою на запит Рахункової палати, спричинено, зокрема, виплатами додаткової винагороди військовослужбовцям у поточному місяці за попередні у зв'язку з неможливістю своєчасного отримання і видання наказів про її виплату через інтенсивні бойові дії;

МВС – на 104 млрд грн, або 35,0 відс., із них на забезпечення виконання завдань, функцій та підготовку кадрів Нацгвардії та Держприкордонслужби – на 55,2 млрд грн, або 38,9 відс., діяльності органів, установ і закладів Нацполіції – на 28,2 млрд грн, або 28,7 відс., діяльності сил цивільного захисту – 15,7 млрд грн, або 39,5 відс., що, за інформацією, отриманою на запит Рахункової палати, спричинено, зокрема, виплатою додаткової винагороди військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу та поліцейським у поточному місяці за попередній;

МОЗ – на 20,1 млрд грн, або 14,7 відс., із них на забезпечення медичних заходів окремих державних програм і комплексних заходів програмного характеру – на 7,3 млрд грн, або 90,1 відс., реалізацію програми державних гарантій медичного обслуговування населення – на 10,0 млрд грн, або 8,5 відс.;

Мінсоцполітики – на 11,7 млрд грн, або 9,4 відс., із них на надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, – на 5,2 млрд грн, або 12,7 відс., виплату пільг і житлових субсидій громадянам на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу у грошовій формі – на 3,6 млрд грн, або 12,7 відс., виплату деяких видів допомог, компенсацій, грошового забезпечення та оплату послуг окремим категоріям населення – на 1,3 млрд грн, або 2,7 відсотка.

Крім того, меншими від плану є видатки за бюджетною програмою Мінфіну на обслуговування державного боргу – на 25,2 млрд грн, або 19,2 відсотка. За оцінкою Рахункової палати, економії видатків на обслуговування державного боргу на понад 18 млрд грн сприяло здійснення правочинів з державним зовнішнім боргом щодо відстрочення дат сплати відсоткового доходу за ОЗДП.

Відповідно до оприлюдненої на вебсайті Мінфіну інформації про помісячні платежі за державним боргом у 2022 році за діючими угодами станом на 01.10.2022 очікуваний обсяг видатків на обслуговування державного боргу в цьому році, за оцінкою Рахункової палати, на 14 млрд грн, або 8,4 відс., менший плану на рік. Отже, є можливість зменшення плану цих видатків на відповідну суму.

3.4. У січні – вересні Уряд прийняв рішення про виділення коштів із резервного фонду державного бюджету на суму 379,8 млрд грн, із яких 71,9 відс. на заходи, пов'язані з обороною і безпекою держави.

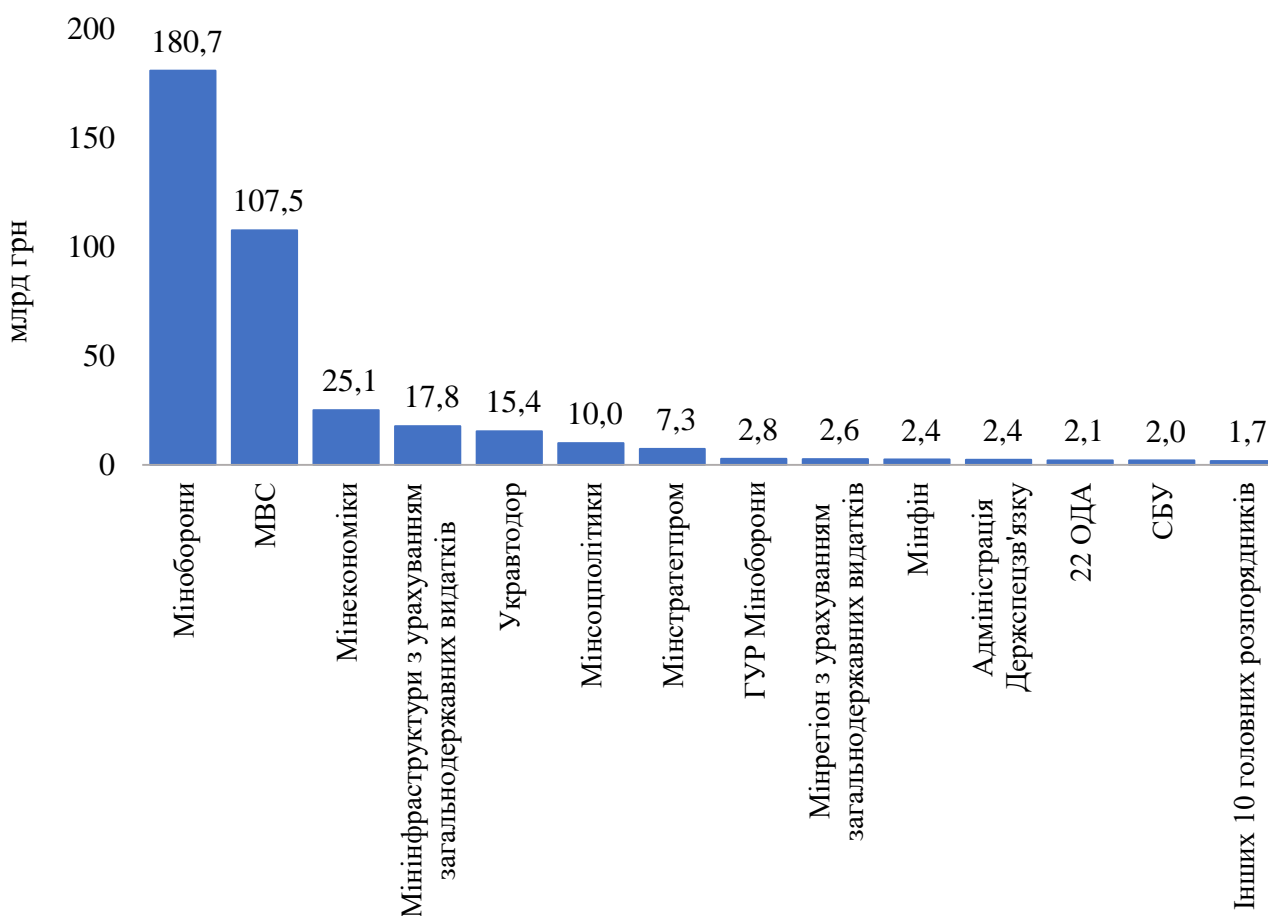
У звітному періоді обсяг резервного фонду становив 399,9 млрд грн, із яких:

- 203,7 млрд грн – видатки загального фонду за бюджетною програмою 3511030 „Резервний фонд”, затвержені у Законі;

- 179,6 млрд грн – сума збільшення видатків загального та спеціального фонду за програмою „Резервний фонд” за рахунок скорочення на цю суму видатків і кредитування головним розпорядникам за рішеннями КМУ⁹;

- 16,6 млрд грн – сума збільшення видатків загального фонду за програмою „Резервний фонд” за рахунок зменшення на цю суму видатків за бюджетною програмою Мінфіну „Обслуговування державного боргу” за рішенням КМУ¹⁰.

Діаграма 12. Обсяг виділених з резервного фонду коштів за рішеннями Уряду в січні – вересні 2022 року

⁹ Постанови КМУ від 03.03.2022 № 193, від 04.03.2022 № 199, від 08.03.2022 № 231, від 10.03.2022 № 245, від 01.04.2022 № 401, від 12.04.2022 № 438, від 27.09.2022 № 1081.

¹⁰ Розпорядження КМУ від 13.02.2022 № 145-р.

Не здійснювалися заплановані на січень – вересень видатки загального фонду на суму 1,1 млрд грн, із яких 0,6 млрд грн – на проведення заходів з придбання резервного запасу обладнання і матеріалів для об'єктів тепло-, водопостачання та водовідведення з метою безперебійного надання комунальних послуг під час проходження опалювального сезону 2022/23 року.

У запланованих на січень – вересень обсягах проведені видатки загального фонду на суму 47,6 млрд грн, із яких:

23,3 млрд грн – на надання допомоги за Програмою „Підтримка”;

10 млрд грн – на надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг;

10 млрд грн – на здійснення АТ „Укрзалізниця” заходів з безперебійного функціонування залізничного транспорту та забезпечення нагальних потреб функціонування держави в умовах воєнного стану.

Менше плану на січень – вересень проведені окремими головними розпорядниками видатки загального фонду на суму 22,9 млрд грн, зокрема:

МВС – на 12,2 млрд грн, або 11,4 відс., із них найбільше на придбання предметів, матеріалів, обладнання, інвентарю, а також придбання обладнання і предметів довгострокового користування Держприкордонслужби, Нацгвардії, Нацполіції та ДСНС – 6,2 млрд грн, або 52,8 відс, грошове забезпечення військовослужбовців Нацгвардії – 2,4 млрд грн, або 8,4 відс.;

Міноборони – на 5,9 млрд грн, або 3,3 відс., з яких на здійснення видатків та заходів спеціального призначення – 1,2 млрд грн, або 1,6 відсотка.

3.4.1. Звіт про використання коштів з резервного фонду Державного бюджету України, що складається і надається Казначейством, не відображає інформації про виділені відповідно до рішень КМУ кошти із спеціального фонду державного бюджету.

КМУ постановою від 01.03.2022 № 175 затвердив Тимчасовий порядок виділення та використання коштів з резервного фонду бюджету в умовах воєнного стану, в якому визначив, що структура кодування програмної класифікації видатків та кредитування державного бюджету для бюджетних програм, видатки або кредитування за якими здійснюються за рахунок резервного фонду, для яких п'ятим знаком визначається цифра „7”, може не застосовуватися. Упродовж березня – серпня КМУ в окремих рішеннях спрямовував кошти резервного фонду за бюджетними програмами головних розпорядників, що затверджені у Законі, тобто без застосування структури кодування програмної класифікації. Це унеможливило відображення Казначейством у Звіті про використання коштів

з резервного фонду Державного бюджету України проведених видатків за всіма бюджетними програмами, що здійснюються за рахунок коштів резервного фонду.

Надалі КМУ рішенням від 10.09.2022 № 1010 вніс зміни до Тимчасового порядку виділення та використання коштів з резервного фонду бюджету в умовах воєнного стану, згідно з яким головних розпорядників коштів зобов'язано щомісяця подавати Мінекономіки, Мінфіну та Казначейству звіт про використання коштів з резервного фонду державного бюджету за бюджетними програмами, за якими встановлено бюджетні призначення.

Із вересня цього року Казначейство подає звіт про використання коштів з резервного фонду державного бюджету з урахуванням проведених видатків загального фонду державного бюджету.

При цьому у звітах про використання коштів з резервного фонду державного бюджету не відображається інформації про виділені та використані кошти спеціального фонду, зокрема відповідно до постанов КМУ від 12.04.2022 № 438 і від 27.09.2022 № 1081 про збільшення обсягу видатків спеціального фонду за програмою 3511030 „Резервний фонд” на суму 15 млрд грн та спрямування цих коштів Мінфіну й Укравтодору.

3.5. У звітному періоді половину коштів державного дорожнього фонду спрямовано на виконання боргових зобов'язань за запозиченнями, залученими державою або під державні гарантії на розвиток мережі автомобільних доріг загального користування.

До державного дорожнього фонду, утвореного відповідно до статті 24² БКУ, надійшло 16,7 млрд грн, або 15,6 відс. плану на рік. Крім того, залишки коштів цього фонду на початок року становили 13,3 млрд гривень.

За рахунок коштів дорожнього фонду проведено видатків і надано кредитів на суму 21,4 млрд грн, або 25,8 відс. плану на січень – вересень та 20,0 відс. плану на рік.

Відповідно до Закону України від 15.03.2022 № 2135-IX „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2022 рік” Закон доповнено статтею 38¹¹, в якій встановлено, що, як виняток з положень статті 24² БКУ, кошти державного дорожнього фонду спрямовуються першочергово на виконання боргових зобов'язань за запозиченнями, отриманими державою або під державні гарантії, а також на забезпечення потреб сектору оборони.

---

¹¹ Відповідно до Закону України від 21.09.2022 № 2619-IX внесено зміни до статті 38 Закону, а саме встановлено, що до 50 відс. коштів державного дорожнього фонду спрямовуються на будівництво та реконструкцію міжнародних автомобільних пунктів пропуску з країнами Європейського Союзу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

У січні – вересні проведення видатків і надання кредитів переважно відбувалося за п'ятьма бюджетними програмами Укравтодору, зокрема, на:

- виконання боргових зобов'язань за запозиченнями, залученими державою або під державні гарантії на розвиток мережі автомобільних доріг загального користування, – 11,8 млрд грн, або 93,7 відс. плану на звітний період і 74,7 відс. плану на рік;

- розвиток мережі й утримання автомобільних доріг загального користування державного значення – 5,2 млрд грн, або 17,3 відс. плану на звітний період і 12,4 відс. плану на рік.

Не розпочато реалізації трьох бюджетних програм Мінінфраструктури: з оновлення рухомого складу для перевезення пасажирів і модернізації залізничної інфраструктури для розвитку пасажирських перевезень; фінансового забезпечення заходів із забезпечення безпеки дорожнього руху відповідно до державних програм; впровадження, утримання і розвитку системи збору плати за використання автомобільних доріг загального користування транспортними засобами повною масою більше 12 тонн. У помісячному розписі спеціального фонду державного бюджету видатки за цими бюджетними програмами на січень – вересень передбачено у сумі 2,3 млрд гривень. За бюджетною програмою 3101210 на забезпечення експлуатаційно-безпечного стану судноплавних шлюзів проведено видатків у сумі 44 млн грн, або 8,8 відс. плану на звітний період і 6,3 відс. плану на рік.

3.6. Видатки державних фондів, утворених відповідно до статей 24³-24⁴ БКУ, проведено на суму 187,7 млн грн, або 20,4 відс. плану на звітний період, за наявності ресурсів у цих фондах.

До Державного фонду поводження з радіоактивними відходами, утвореного відповідно до статті 24³ БКУ, надійшло 507 млн грн (все у лютому), або 46,7 відс. плану на рік. За рахунок коштів цього фонду за бюджетною програмою Міндовкілля для Державного агентства України з управління зоною відчуження на виконання робіт у сфері поводження з радіоактивними відходами неядерного циклу, будівництво комплексу „Вектор” і експлуатацію його об'єктів у звітному періоді проведено видатків у сумі 188 млн грн, або 23,0 відс. плану на звітний період та 17,3 відс. плану на рік.

До Державного фонду розвитку водного господарства, утвореного відповідно до статті 24⁴ БКУ, надійшло 111 млн грн, або 75,0 відс. плану на рік. За рахунок коштів цього фонду видатки за трьома бюджетними програмами Міндовкілля для Державного агентства водних ресурсів України не здійснювалися. У помісячному розписі спеціального фонду державного бюджету видатки за цими програмами на січень – вересень передбачено у сумі 106 млн гривень.

3.7. У січні – вересні найбільше надано кредитів на реалізацію інвестиційних проєктів за рахунок коштів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій. При цьому за окремими проєктами кредити не надавалися, що спричинено, зокрема, бойовими діями на окремих територіях України і тимчасовою окупацією.

Надано кредитів з державного бюджету за 13-ма бюджетними програмами на суму 6,8 млрд грн, що на 31,0 млрд грн, або 81,9 відс., менше плану на звітний період. Не розпочато надання кредитів за 11-ма бюджетними програмами на суму 9,8 млрд гривень.

Зокрема, за рахунок кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій, надано кредитів на суму 4,1 млрд грн, що на 36,4 млрд грн, або 90 відс., менше плану на січень – вересень. При цьому 46,3 відс. кредитів надано у липні – вересні.

Надано кредитів на 26,6 млрд грн, або 86,8 відс., менше плану на січень – вересень, із яких:

- Укравтодору – на 18,5 млрд грн, або 93,1 відс., на розвиток автомагістралей та реформу дорожнього сектору, що, за інформацією, наданою Мінфіном на запит Рахункової палати, спричинено насамперед втратою актуальності здійснення проєктних заходів у деяких містах України у зв'язку із повномасштабним російським вторгненням в Україну та надходженням траншей за окремими проєктами у жовтні цього року;

- Міненерго – на 2,1 млрд грн, або 65,0 відс., у тому числі на реконструкцію трансформаторних підстанцій східної частини України – 0,7 млрд грн, будівництво повітряної лінії 750 кВ Запорізька – Каховська – 0,6 млрд грн, підвищення надійності постачання електроенергії в Україні, підвищення надійності постачання електроенергії в Україні – 0,4 млрд гривень.

Не розпочато надання кредитів на суму 9,8 млрд грн, зокрема, на розвиток муніципальної інфраструктури, подовження третьої лінії метрополітену у м. Харкові, реалізацію проєктів з постачання питної води у м. Маріуполі та в Луганській області.

Крім того, за бюджетною програмою Мінфіну 3511600 на виконання державою гарантійних зобов'язань за позичальників, що отримали кредити під державні гарантії, надано кредитів на суму 2,6 млрд грн, що на 4,1 млрд грн, або 61,5 відс., менше плану. При цьому 97,2 відс. кредитів надано у січні.

У січні – вересні до державного бюджету повернено кредитів у сумі 6,5 млрд грн, що на 1,8 відс. більше плану на звітний період і становило 63,6 відс. плану на рік.

3.8. У січні – вересні з державного бюджету ПФУ на фінансове забезпечення виплати пенсій та надбавок і підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів ПФУ спрямовано 166,1 млрд грн, або 9,5 відс. усіх видатків державного бюджету.

Діаграма 13. Зміна обсягу неповернених ПФУ позик, наданих з ЄКР, у січні – вересні 2022 року

У звітному періоді Казначейство надало з ЄКР 154,8 млрд грн позик на покриття тимчасових касових розривів ПФУ для виплати пенсій.

Станом на 01.10.2022 з урахуванням позик, наданих Казначейством у попередніх роках за рахунок ЄКР на покриття тимчасових касових розривів ПФУ, пов'язаних з виплатою пенсій, не повернено 70,3 млрд грн, як і на початок року.

IV. Фінансування державного бюджету та борг

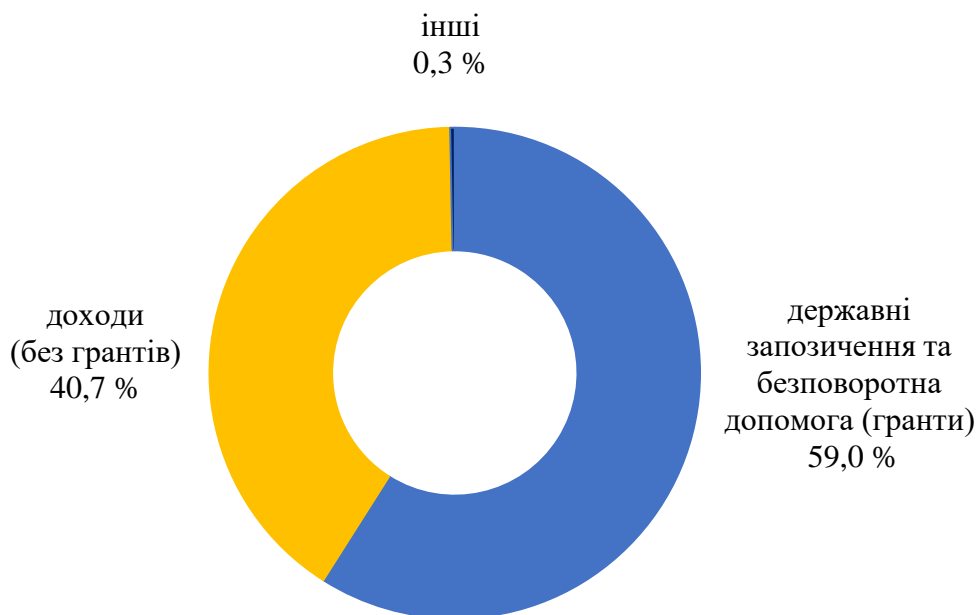
4.1. У січні – вересні 2022 року надходження загального фонду державного бюджету перевищили запланований на цей період обсяг. При цьому 59,0 відс. надходжень загального фонду – це безповоротна допомога (гранти) і державні запозичення.

Надходження загального фонду державного бюджету у січні – вересні цього року становили 1 трлн 850,4 млрд грн, що на 88,1 млрд грн, або 5,0 відс., більше плану на звітний період.

При цьому план доходів, державних внутрішніх запозичень і повернення кредитів перевиконано загалом на 242,6 млрд грн, або 18,2 відсотка. Менше плану загалом на 154,5 млрд грн, або 36,1 відс., отримано коштів від державних зовнішніх запозичень і приватизації державного майна.

Третину надходжень загального фонду у січні – вересні становили кошти від ЄС, міжнародних організацій, урядів іноземних держав тощо, отримані як гранти (18,5 відс.) і позики (14,8 відсотка). Кошти від внутрішніх запозичень у січні – вересні становили 25,7 відс. надходжень загального фонду. У вересні 55,6 відс. надходжень загального фонду становили гранти (38,3 відс.) і внутрішні запозичення (17,3 відс.), кошти від зовнішніх запозичень не надходили.

Діаграма 14. У січні – вересні 2022 року більшу частину надходжень загального фонду становили кошти від міжнародних партнерів і внутрішніх кредиторів

4.2. У січні – вересні цього року дефіцит державного бюджету на 56,7 відс. менший плану на 2022 рік. Державні запозичення для покриття дефіциту і погашення боргу становили більше третини усіх ресурсів державного бюджету.

Інформацію про виконання державного бюджету в частині фінансування наведено в таблиці 4.

Таблиця 4

**Дефіцит / фінансування державного бюджету
у січні – вересні 2022 року, млрд грн**

№ з/п	Показники	Всього			У т. ч. загальний фонд		
		план на 2022 рік	виконано	відс. виконання	план на січень – вересень	виконано	відс. виконання
	ДЕФІЦИТ (ряд. I – ряд. II) / ФІНАНСУВАННЯ (ряд. III – ряд. IV)	1 144	495	43,3	1 018	496	48,8
I.	Доходи і повернення кредитів	1 676	1 258	75,1	895	1 101	123,0
II.	Видатки і надання кредитів	2 820	1 753	62,2	1 913	1 597	83,5
III.	Фінансування в частині надходжень – всього,	1 538	828	53,9	1 357	802	59,1
	<i>зокрема:</i>						
3.1.	Внутрішні запозичення	796	476	59,7	439	476	108,4
3.2.	Зовнішні запозичення	729	300	41,1	422	273	64,8
3.3.	Надходження від приватизації державного майна	8	0,3	3,8	6	0,3	4,8
3.4.	Фінансування за рахунок коштів ЄКР	–	53	–	490	53	10,8
IV.	Фінансування в частині витрат – всього,	393	333	84,6	339	306	90,2
	<i>зокрема:</i>						
4.1.	Погашення внутрішнього боргу	321	275	85,6	276	275	99,7
4.2.	Погашення зовнішнього боргу	72	30	41,2	63	30	47,0

Державний бюджет у січні – вересні 2022 року виконано з дефіцитом у сумі 495,3 млрд грн, або 44,7 відс. встановленого у статті 1 Закону граничного обсягу на 2022 рік. При цьому після введення воєнного стану первісно затверджений

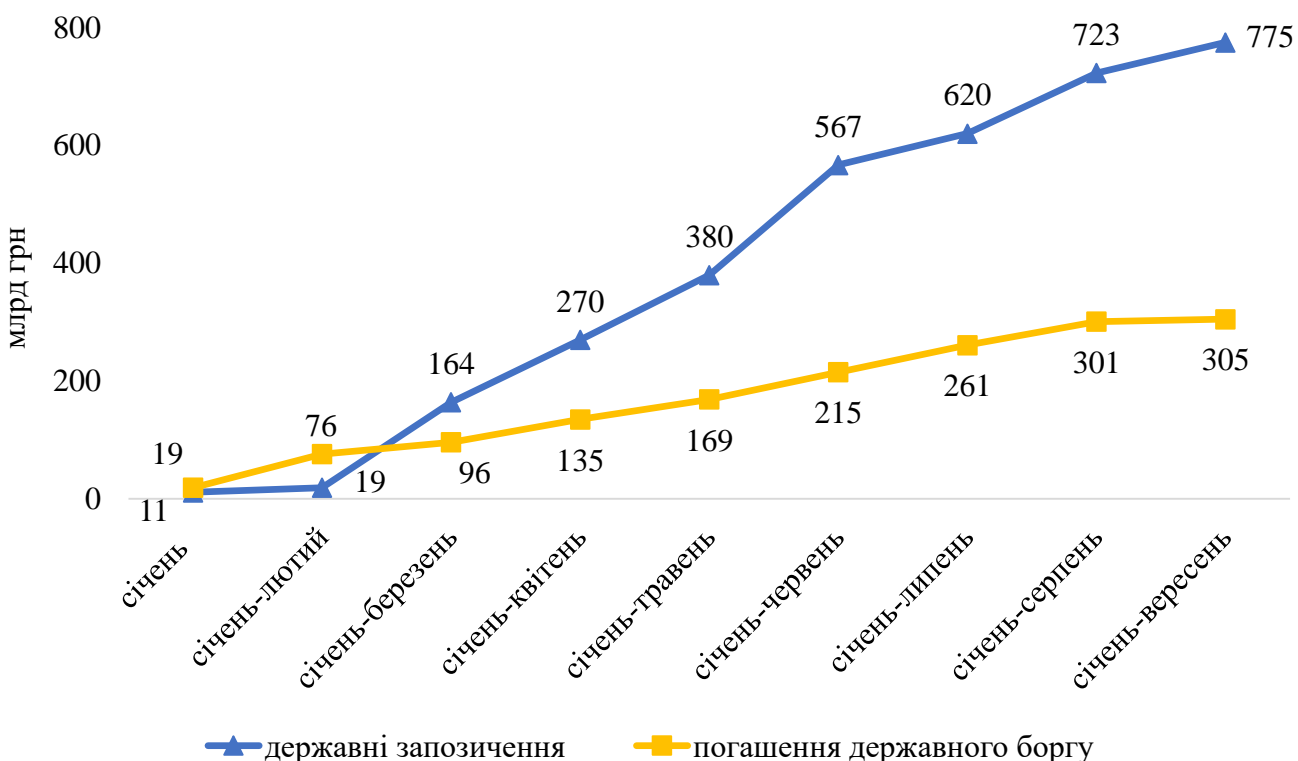
граничний обсяг дефіциту державного бюджету збільшено в 6,1 раза – до 1 трлн 144,2 млрд грн, насамперед відповідно до законів України¹².

У результаті невиконання плану видатків і надання кредитів на 315,9 млрд грн при перевиконанні плану доходів і повернення кредитів на 205,8 млрд грн дефіцит загального фонду на 521,7 млрд грн, або 51,2 відс., менший плану на звітний період і становив 496,3 млрд гривень.

За рахунок перевищення обсягу доходів і повернення кредитів над обсягом видатків і надання кредитів спеціальний фонд державного бюджету виконано з профіцитом у сумі 952 млн грн при запланованому на рік дефіциті 133,6 млрд гривень.

Надходження для фінансування державного бюджету з усіх джерел становили 828,2 млрд грн, що на 43,1 відс. менше плану на звітний період і на 46,1 відс. плану на рік. При цьому використано коштів ЄКР менше від запланованого на 437,1 млрд грн, або 89,2 відсотка.

Діаграма 15. Державні запозичення у січні – вересні 2022 року перевищили витрати на погашення зобов'язань (кумулятивно)

¹² Закони України від 15.03.2022 № 2135-IX, 21.04.2022 № 2218-IX, 31.05.2022 № 2280-IX, 09.07.2022 № 2385-IX, 15.08.2022 № 2517-IX і 30.08.2022 № 2549-IX „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2022 рік”, що набули чинності у звітному періоді.

Державні запозичення на 18,8 відс. менші плану на звітний період і становили 775,2 млрд грн, або 38,1 відс. загальної суми надходжень державного бюджету. Зокрема, від запозичень до загального фонду отримано 749,0 млрд грн, що на 13,0 відс. менше плану на звітний період. Частка цих запозичень у загальній сумі надходжень загального фонду в січні – вересні цього року становила 40,5 відсотка.

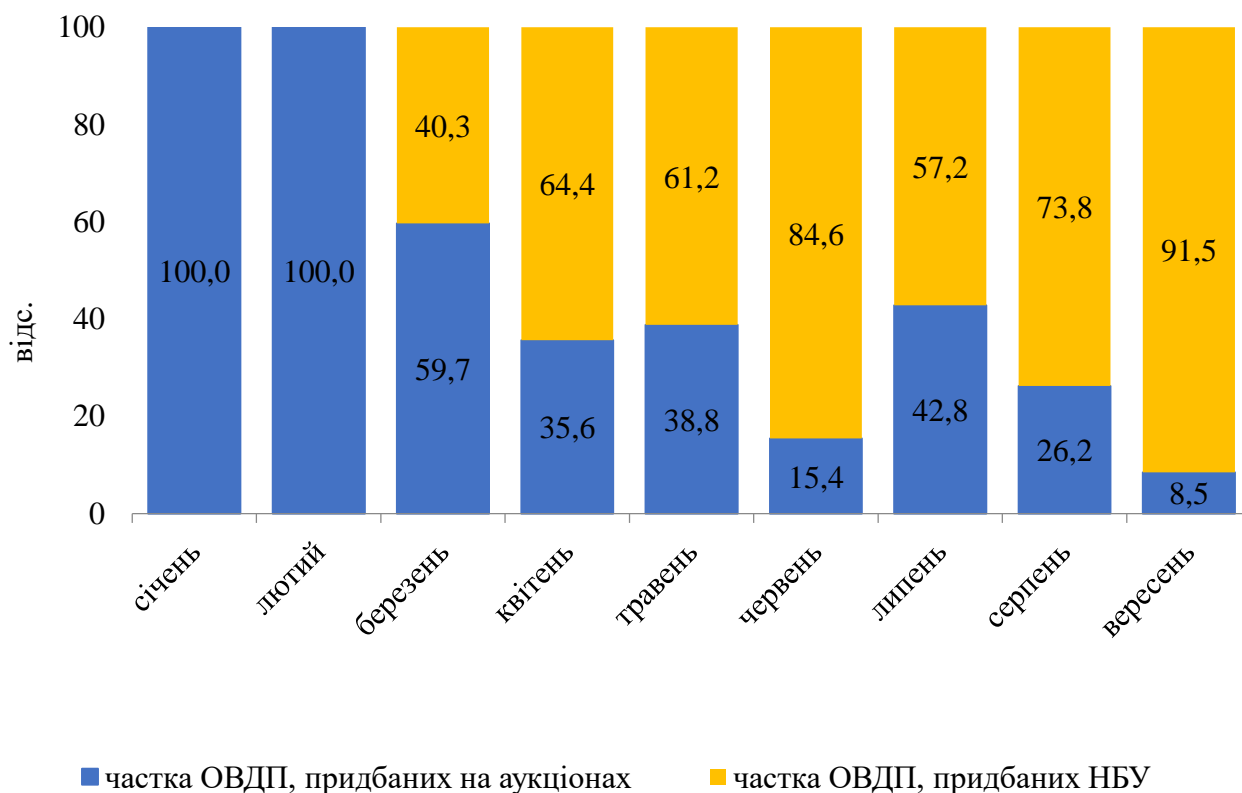
Обсяг надходжень від державних запозичень перевищив обсяг витрат на погашення зобов'язань на 470,5 млрд грн, або в 2,5 раза, що спричинило збільшення державного боргу.

4.2.1. У січні – вересні цього року надходження від внутрішніх кредиторів становили 61,4 відс. державних запозичень і на 8,4 відс. перевищили план на звітний період.

Загалом від розміщення ОВДП у січні – вересні цього року отримано 475,6 млрд грн, що на 36,8 млрд грн більше плану на звітний період.

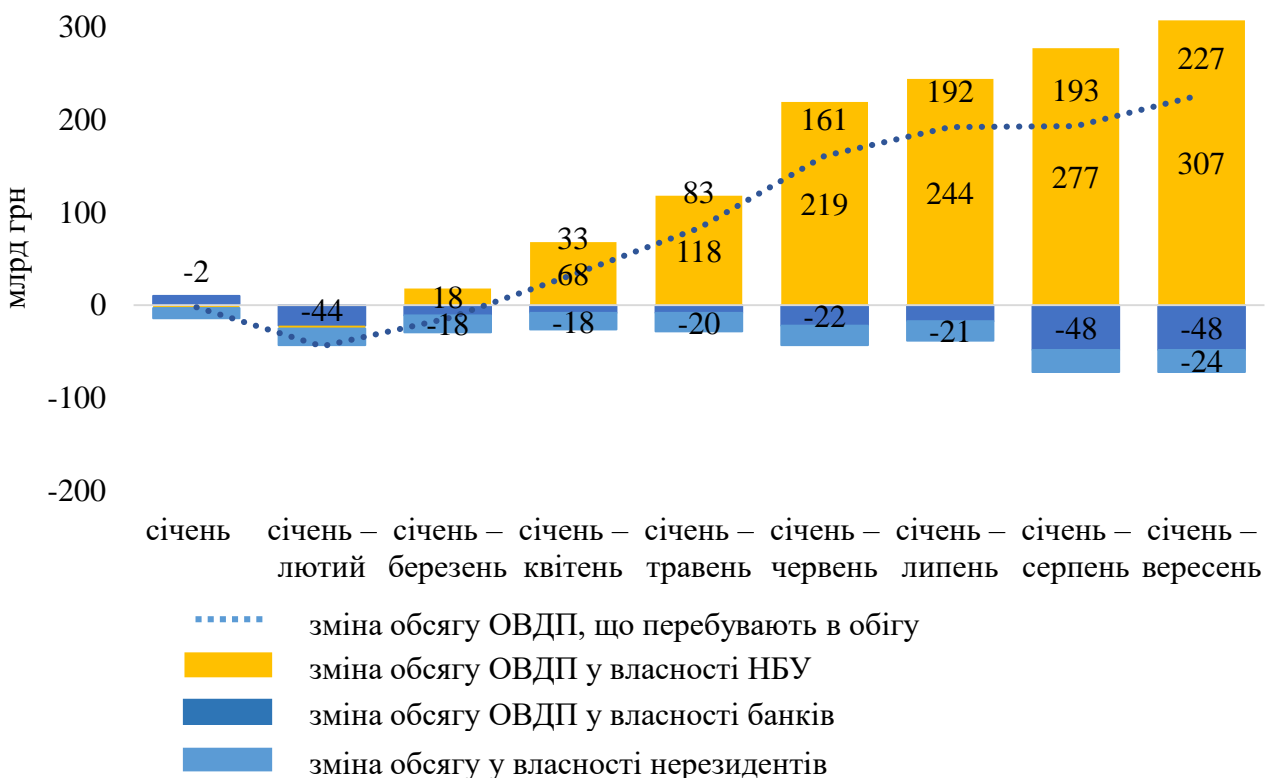
Зокрема, від випуску військових облігацій надійшло 443,3 млрд гривень. НБУ придбав військових облігацій на загальну суму 315,0 млрд грн, що становило 66,2 відс. розміщених ОВДП у цьому періоді (у вересні – 91,5 відсотка).

Діаграма 16. Частка ОВДП, придбаних НБУ, у загальному обсязі внутрішніх запозичень зростає

З початку року обсяг ОВДП, що перебувають в обігу, збільшився на 227,0 млрд грн, або 21,5 відс., – до 1 трлн 281,5 млрд гривень. При цьому найбільше зріс обсяг ОВДП у власності НБУ – на 306,9 млрд грн, або 98,2 відс., – до 619,5 млрд грн, і найбільше зменшився у власності банків – на 48,0 млрд грн, або 8,8 відс., – до 495,1 млрд гривень. У результаті у загальному обсязі ОВДП, що перебувають в обігу, частка ОВДП у власності НБУ збільшилась з 29,6 до 48,3 відсотка.

Діаграма 17. У січні – вересні 2022 року обсяг ОВДП, що перебувають в обігу, збільшився за рахунок купівлі НБУ військових облігацій (на кінець місяця, кумулятивно)

Розміщення ОВДП здійснювалося як у національній валюті, так і в іноземній, зокрема доларах США і євро. При цьому в іноземній валюті отримано 10,2 відс. внутрішніх запозичень і погашено 27,7 відс. внутрішнього боргу.

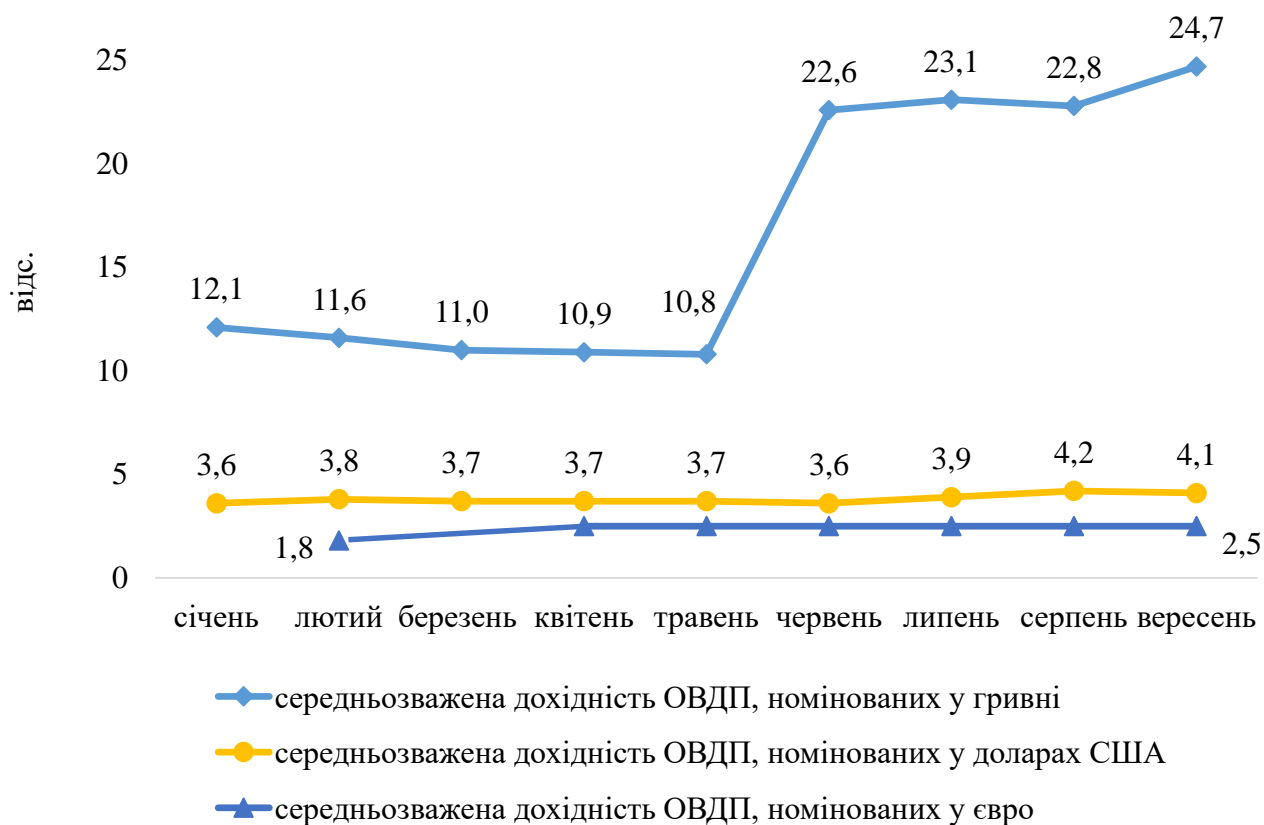
У результаті у звітному періоді частка ОВДП, номінованих в іноземних валютах, у загальному обсязі ОВДП, що перебувають в обігу, зменшилася з 11,1 до 9,1 відсотка.

Середньозважена дохідність розміщених у січні – вересні 2022 року на аукціонах ОВДП, номінованих у гривні, становила 11,2 відс., доларах США – 3,7 відс., євро – 2,5 відсотка. При цьому дохідність військових

облігацій, викуплених НБУ з червня цього року, плаваюча і прив'язана до облікової ставки¹³.

У результаті у січні – вересні цього року середньозважена дохідність усіх розміщених ОВДП, номінованих у гривні, у тому числі викуплених НБУ, становила 17,1 відс., зокрема у вересні – 24,7 відсотка. Це збільшить видатки на обслуговування державного внутрішнього боргу в наступних бюджетних періодах.

Діаграма 18. Середньозважена дохідність розміщених ОВДП у січні – вересні 2022 року зростає

4.2.2. Надходження позик (кредитів) від міжнародних фінансових організацій і країн-партнерів на 58,9 відс. менші плану на рік.

Від зовнішніх кредиторів до державного бюджету отримано 299,6 млрд грн, що менше на 216,5 млрд грн, або 42,0 відс., плану на звітний період.

¹³ Постановою КМУ від 07.06.2022 № 659 „Про внесення зміни до пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2022 р. № 156” змінено ставку за військовими облігаціями з 11 відс. річних на плаваючу ставку, яка обчислюється з урахуванням середнього значення облікової ставки НБУ за річний період, який закінчується першого числа місяця, що передує місяцю здійснення чергових купонних виплат та починається першого числа цього ж місяця попереднього року.

Зовнішні запозичення до загального фонду становили 273,5 млрд грн, що на 148,5 млрд грн, або 35,2 відс., менше плану на звітний період і на 326,3 млрд грн, або 54,4 відс., плану на рік. Ці надходження отримано від:

- ЄС за пакетом екстреної макрофінансової допомоги – 74,2 млрд грн;
- уряду Канади – 47,0 млрд грн;
- МБРР за окремими проектами, зокрема позики на політику розвитку, – 42,2 млрд грн;
- МВФ за програмою екстреної підтримки Rapid Financing Instrument (RFI) – 41,3 млрд грн;
- ЄІБ за проектами „Основний кредит для малих та середніх підприємств та компаній з середнім рівнем капіталізації” та „Основний кредит для аграрної галузі-Україна” – 21,1 млрд грн;
- Японського агентства міжнародного співробітництва за кредитом на політику розвитку у сфері надзвичайного економічного відновлення – 17,0 млрд грн;
- Французького агентства розвитку – 9,7 млрд грн;
- Кредитної установи для відбудови за проектами „ММСП – Фінансування Covid-19” і „Надзвичайна економічна програма для України” – 9,5 млрд грн;
- уряду Італійської Республіки – 7,6 млрд грн;
- Міжнародної асоціації розвитку за проектом „Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні” – 3,9 млрд гривень.

Процентні ставки за цими запозиченнями становлять від 0,1 до 3,2 відс. річних, кошти отримані передусім на довгостроковий період, при цьому за кредитом від уряду Італійської Республіки проценти не нараховуються.

У зв'язку з російсько-українською війною, виконання плану на рік надходжень від зовнішніх запозичень залежатиме насамперед від подальшої підтримки міжнародних фінансових організацій і країн-партнерів.

До спеціального фонду для реалізації інвестиційних проектів отримано 26,1 млрд грн, що на 68,0 млрд грн, або 72,2 відс., менше плану на звітний період і на 103,5 млрд грн, або 79,8 відс., плану на рік. Зокрема, залучено позик від:

- ЄІБ – 19,6 млрд грн, зокрема за Фінансовою угодою „Європейські дороги України III (Проект „Розвиток транс'європейської транспортної мережі”) – 14,9 млрд грн;
- МБРР – 3,8 млрд грн, зокрема за проектами розвитку дорожньої галузі – 1,3 млрд грн, „Додаткове фінансування Проекту „Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей” – 1,1 млрд грн;

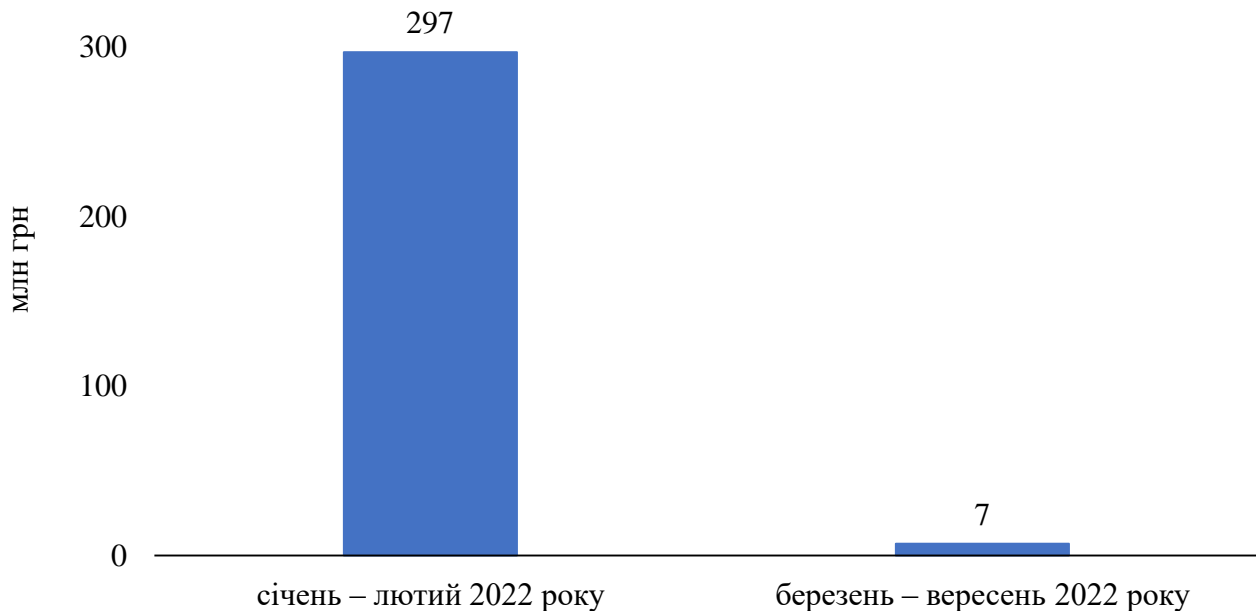
- уряду Французької Республіки – 1,9 млрд грн, зокрема за угодою щодо офіційної підтримки у створенні єдиної системи авіаційної безпеки та цивільного захисту в Україні – 1,4 млрд гривень.

4.2.3. План надходження коштів від приватизації державного майна у січні – вересні 2022 року в умовах воєнного стану не виконано на 6,0 млрд гривень.

Затверджений у Законі обсяг надходження коштів від приватизації державного майна до державного бюджету в сумі 8,0 млрд грн передбачалося отримати насамперед за рахунок продажу об'єктів великої приватизації.

Відповідно до розпорядження КМУ від 16.01.2019 № 36-р (із змінами) приватизації у 2022 році підлягали 25 об'єктів великої приватизації.

Діаграма 19. До введення воєнного стану отримано 97,7 відс. коштів від приватизації у січні – вересні

У лютому цього року внаслідок введення воєнного стану в країні ФДМУ припинено виставлення на аукціони з умовами продажу об'єктів великої приватизації. ВРУ з метою пришвидшення й адаптації приватизаційних процесів у період воєнного стану прийнято Закон України від 28.07.2022 № 2468-ІХ „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння процесам релокації підприємств в умовах воєнного стану та економічного відновлення держави”, згідно з яким, зокрема, передбачено:

- підготовку об'єктів до приватизації без залучення державним органом приватизації радників;

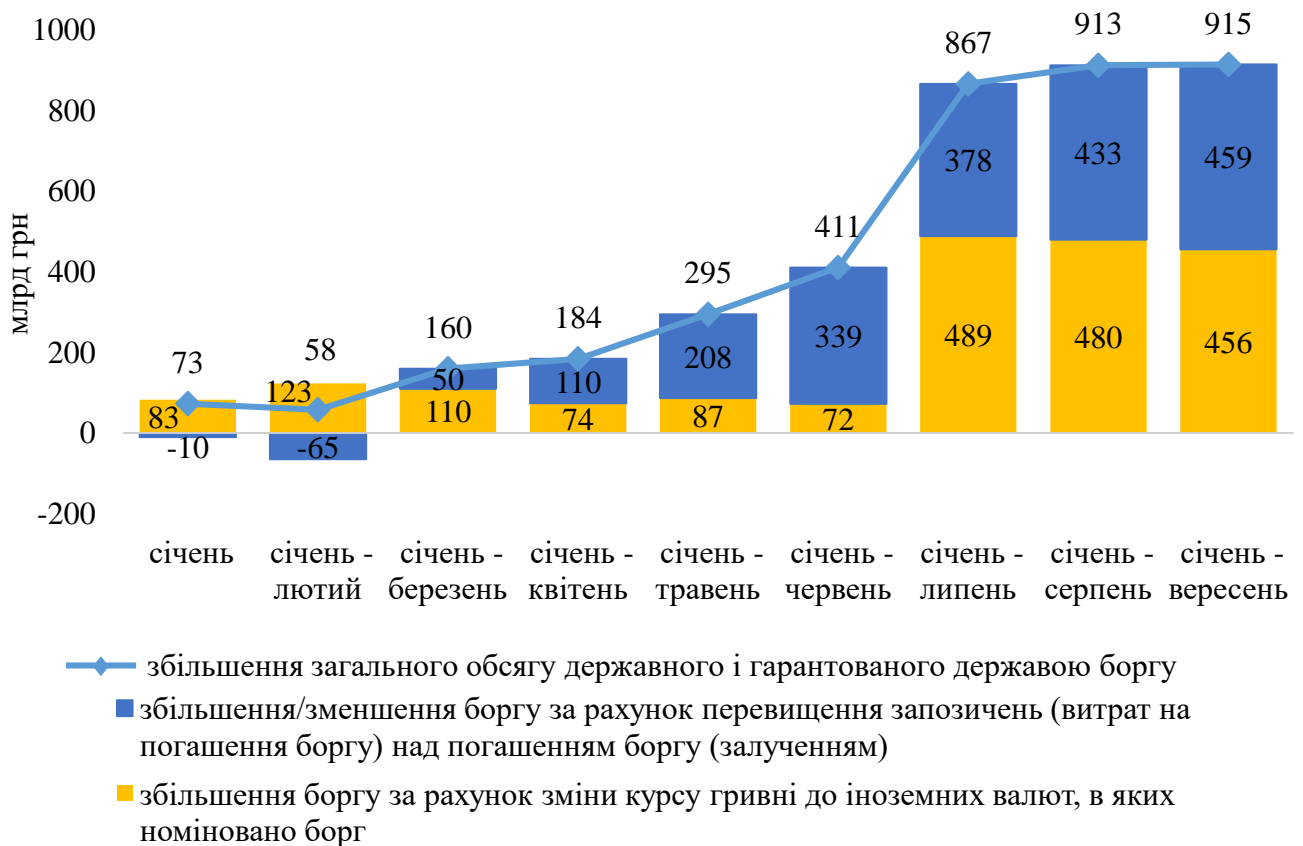
- продаж об'єктів великої приватизації на електронних аукціонах.

У січні – вересні цього року до державного бюджету від продажу об'єктів малої приватизації надійшло 304 млн грн, або 4,8 відс. плану на звітний період і 3,8 відс. плану на рік.

4.3. У січні – вересні цього року на третину збільшились зобов'язання за державним і гарантованим державою боргом. Кожна п'ята гривня усіх ресурсів державного бюджету спрямована на погашення й обслуговування цих зобов'язань.

Загальний обсяг державного і гарантованого державою боргу збільшився на 915,2 млрд грн, або 34,3 відс., – до 3 трлн 587,2 млрд грн, зокрема зовнішній – на 663,7 млрд грн, або 42,5 відс., – до 2 трлн 224,1 млрд гривень.

Діаграма 20. Чинники зміни загального обсягу державного та гарантованого державою боргу в січні – вересні 2022 року
(на кінець місяця, кумулятивно)

За оцінкою Рахункової палати, перевищення надходжень від запозичень над витратами на погашення державного та гарантованого державою боргу спричинило збільшення боргу на 458,9 млрд грн, а девальвація гривні до іноземних валют,

в яких номіновано борг, зокрема дол. США на 34,1 відс. і євро на 15,0 відс., – на 456,3 млрд гривень.

Частка боргу, номінованого в іноземній валюті, в загальному обсязі державного та гарантованого державою боргу збільшилася з 63,2 до 65,7 відс. унаслідок перевищення на 5,9 відс. чистого запозичення в іноземних валютах над чистим запозиченням в гривні.

Державний борг зріс на 874,1 млрд грн, або 37,0 відс., – до 3 трлн 236,8 млрд грн, зокрема зовнішній – на 645,3 млрд грн, або 49,6 відс., – до 1 трлн 945,4 млрд гривень.

Витрати на погашення державного боргу становили 304,6 млрд грн, що менше на 10,1 відс. плану на звітний період і 22,5 відс. плану на рік. Зокрема, на погашення зовнішнього боргу витрачено 29,8 млрд грн, що на 33,6 млрд грн, або 53,0 відс., менше плану на січень – вересень і на 42,5 млрд грн, або 58,8 відс., плану на рік. Економії витрат на понад 33 млрд грн, за оцінкою Рахункової палати, сприяло здійснення правочинів з державним боргом щодо відстрочення термінів погашення ОЗДП¹⁴.

Відповідно до оприлюдненої на вебсайті Мінфіну інформації про помісячні платежі за державним боргом у 2022 році за діючими угодами станом на 01.10.2022 очікуваний обсяг витрат на погашення державного боргу у 2022 році, за оцінкою Рахункової палати, на 59,5 млрд грн, або 15,1 відс., більший плану на рік. Наслідком цього відповідно до абзацу другого частини шостої статті 16 БКУ є ініціювання КМУ внесення змін до закону про державний бюджет.

Гарантований державою борг збільшився на 41,1 млрд грн, або 13,3 відс., – до 350,4 млрд грн, зокрема внутрішній – на 22,7 млрд грн, або 46,3 відсотка. Державні гарантії, граничний обсяг надання яких у 2022 році не встановлено, у звітному періоді надано в сумі 32,1 млрд грн, у тому числі:

- 23,0 млрд грн – для забезпечення часткового виконання боргових зобов'язань за портфелем кредитів банків-кредиторів¹⁵;
- 9,1 млрд грн – для забезпечення виконання боргових зобов'язань за позиками на реалізацію проєктів „Україна – Підвищення стійкості енергосистеми для європейської інтеграції енергомережі (Встановлення гібридних систем з

¹⁴ Постанова КМУ від 19.07.2022 № 805 „Про здійснення у 2022 році правочинів з державним боргом” (зі змінами).

¹⁵ Постанови КМУ від 16.02.2022 № 133, 27.03.2022 № 374, 29.04.2022 № 497 і 24.05.2022 № 625 „Про надання державних гарантій на портфельній основі у 2022 році”, від 07.07.2022 № 763 „Деякі питання надання державних гарантій на портфельній основі у 2022 році”.

виробництва електроенергії в ПрАТ „Укргідроенерго”)”¹⁶ і „Додаткове фінансування для протидії COVID-19 в рамках Проекту доступу до довготермінового фінансування”¹⁷.

Витрати державного бюджету на виконання боргових зобов'язань за кредитами, залученими під державні гарантії, становили 14,5 млрд грн, із них за запозиченнями Укравтодору – 11,8 млрд грн і за кредитом Експортно-імпортного банку Китаю, отриманим під державні гарантії у 2012 році акціонерним товариством „Державна продовольчо-зернова корпорація України”, – 2,5 млрд гривень. Витрати за гарантованими зобов'язаннями на 25,2 відс. менші плану на звітний період і на 36,7 відс. плану на рік.

Унаслідок російсько-української війни збільшуються ризики неповернення позичальниками отриманих під державні гарантії коштів і здійснення виплат за ними з державного бюджету.

Загалом витрати на погашення й обслуговування державного і гарантованого державою боргу у січні – вересні 2022 року становили 425,2 млрд грн, що на 13,1 відс. менше плану на звітний період і на 27,0 відс. плану на рік. Частка таких витрат у витратах державного бюджету становила 20,7 відсотка.

---

¹⁶ Закон України від 22.05.2022 № 2278-IX „Про ратифікацію Договору гарантії (Проект „Україна-Підвищення стійкості енергосистеми для європейської інтеграції енергомережі (Встановлення гібридних систем з виробництва електроенергії в ПрАТ „Укргідроенерго”) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку та Договору гарантії (Проект „Україна-Підвищення стійкості енергосистеми для європейської інтеграції енергомережі (Встановлення гібридних систем з виробництва електроенергії в ПрАТ „Укргідроенерго”) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку, що діє в якості виконавця від імені Фонду чистих технологій”.

¹⁷ Закон України від 24.03.2022 № 2143-IX „Про ратифікацію Гарантійної угоди (Додаткове фінансування для протидії COVID-19 в рамках Проекту доступу до довготермінового фінансування) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку”.

V. Міжбюджетні трансферти та місцеві бюджети

5.1. У січні – вересні 2022 року видатки державного бюджету на надання трансфертів місцевим бюджетам проведено у сумі 102,6 млрд грн, або 58,6 відс. плану на рік, із них видатки загального фонду становили 99,6 млрд грн, або 96,8 відс. плану на звітний період і 75,8 відс. плану на рік. Видатки на надання освітньої субвенції для оплати праці з нарахуваннями педагогічних працівників окремих закладів освіти державної та комунальної власності становили 74,3 млрд грн, або 72,4 відс. загального обсягу наданих трансфертів.

Частка видатків на надання трансфертів у загальному обсязі видатків державного бюджету становила 5,9 відсотка.

У звітному періоді трансферти насамперед спрямовано на:

- видатки закладів освіти й охорони здоров'я – 79,0 млрд грн, або 77,0 відс. загального обсягу наданих трансфертів;
- горизонтальне вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів – 12,2 млрд грн, або 11,9 відс.;
- закупівлю товарів, робіт і послуг для забезпечення нагальних потреб функціонування держави в умовах воєнного стану – 5,6 млрд грн, або 5,4 відсотка.

5.1.1. У звітному періоді не проведено видатків із загального фонду державного бюджету на надання місцевим бюджетам субвенцій за трьома бюджетними програмами на суму 0,6 млрд грн, що, зокрема, спричинено неприйняттям КМУ рішень щодо порядків і умов надання, розподілу цих субвенцій.

Не розпочато проведення видатків на надання субвенцій, зокрема, за бюджетними програмами Мінреінтеграції:

- 3911030 „Субвенція з державного бюджету обласному бюджету Донецької області на забезпечення сталого водопостачання регіону” – 450,0 млн грн;
- 3911020 „Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України” – 75,0 млн грн, які передбачалося спрямувати, зокрема, на будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів житлового фонду комунальної власності, в тому числі об'єктів соціального призначення, для надання житлових приміщень внутрішньо переміщеним особам.

КМУ розпорядженням від 27.09.2022 № 846-р здійснив перерозподіл видатків за цими бюджетними програмами, зменшивши на 450,0 млн грн видатки за бюджетною програмою 3911030 і збільшивши на цю суму видатки за бюджетною програмою 3911020.

Крім того, КМУ постановою від 27.09.2022 № 1075 вніс зміни до Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України, затверджених постановою КМУ від 04.10.2017 № 769, згідно з яким цю субвенцію можна спрямувати також на придбання у період дії воєнного стану деревини паливної для безоплатної видачі населенню територій, прилеглих до зони проведення воєнних (бойових) дій, компенсацію витрат, пов'язаних з доставкою цієї деревини населенню.

Станом на 01.10.2022 КМУ не затверджено розподілу¹⁸ цієї субвенції між місцевими бюджетами, видатки не проведено.

Не розпочато також проведення видатків за бюджетною програмою Мінрегіону 2761120 „Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на справедливую трансформацію вугільних регіонів України” у сумі 79 млн грн, які передбачалось спрямувати, зокрема, на покращення умов проживання населення, сприяння розвитку якісної та зручної інфраструктури¹⁹. Станом на 01.10.2022 КМУ не затверджено порядку й умов надання, розподілу між місцевими бюджетами цієї субвенції.

5.1.2. В умовах воєнного стану для стабілізації діяльності підприємств стратегічних галузей, відновлення об'єктів критичної інфраструктури у місцевості, що найбільше постраждала від російської збройної агресії, ВРУ і КМУ ухвалювалися рішення про надання з державного бюджету місцевим бюджетам додаткових трансфертів, насамперед за рахунок міжнародної допомоги і коштів позики від МБРР.

Відповідно до Закону України від 09.07.2022 № 2385-IX „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2022 рік” затверджено видатки Мінрегіону у сумі 1,7 млрд грн за новою бюджетною програмою 2761620 „Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на відновлення об'єктів критичної інфраструктури в рамках спільного з Міжнародним банком реконструкції та розвитку проекту „Проект розвитку міської інфраструктури – 2”.

Джерелом надання субвенції за бюджетною програмою 2761620 визначено кошти позики, що залучаються державою до спеціального фонду державного бюджету від МБРР. Станом на 01.10.2022 КМУ не затверджено порядку й умов надання, розподілу між місцевими бюджетами цієї субвенції, видатки не проведено.

---

¹⁸ КМУ постановою від 08.10.2022 № 1139 затвердив розподіл цієї субвенції у сумі 562 млн грн між обласними бюджетами Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Миколаївської, Сумської, Харківської, Херсонської та Чернігівської областей.

¹⁹ Зазначено у бюджетному запиті Мінрегіону на 2022 рік.

Відповідно до Закону України від 29.07.2022 № 2481-IX „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2022 рік” щодо фінансового забезпечення заходів, спрямованих на врегулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування” затверджено видатки Мінрегіону у сумі 14,0 млрд грн за новою бюджетною програмою 2761510 „Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на компенсацію різниці в тарифах на теплову енергію, послуги з постачання теплової енергії та постачання гарячої води згідно із Законом України „Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування”.

Джерелом надання субвенції за бюджетною програмою 2761510 визначено надходження за програмами допомоги Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ, яка надається з метою фінансового забезпечення заходів, спрямованих на врегулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування. Станом на 01.10.2022 КМУ не затверджено порядку й умов надання, розподілу між місцевими бюджетами цієї субвенції, видатки не проведено.

КМУ розпорядженнями від 26.07.2022 № 654-р, від 16.09.2022 № 820-р і від 27.09.2022 № 840-р виділив з резервного фонду державного бюджету Мінрегіону 186 млн грн, збільшивши обсяг видатків за бюджетною програмою 2761700 „Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам для надання компенсації закладам комунальної форми власності, закладам освіти державної форми власності, що передані на фінансування з місцевих бюджетів, закладам спільної власності територіальних громад області, що перебувають в управлінні обласних рад”, і затвердив розподіл цих коштів між обласними бюджетами.

Ця дотація спрямовується для надання компенсації закладам, у приміщеннях (будівлях) яких в умовах воєнного стану на безоплатній основі розміщуються тимчасово переміщені особи, на покриття додаткових витрат на оплату комунальних послуг. Станом на 01.10.2022 видатки на надання дотації за бюджетною програмою 2761700 становили 365 млн грн, або 100 відс. плану на січень – вересень.

5.2. У січні – вересні 2022 року доходи місцевих бюджетів становили 394,2 млрд грн, або 67,5 відс. плану на рік. Частка доходів місцевих бюджетів без трансфертів із державного бюджету у їх загальному обсязі становить 74 відс., у зведеному бюджеті – 19 відсотків.

Доходи місцевих бюджетів без трансфертів із державного бюджету становили 291,5 млрд грн, або 71,4 відс. плану на рік.

Найбільше доходів у січні – вересні надійшло, зокрема, від:

- ПДФО – 188,5 млрд грн, або 76 відс. плану на рік, із них 53,3 млрд грн, або 28,3 відс. надходжень цього податку, – з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу; частка ПДФО у загальному обсязі доходів без трансфертів із державного бюджету становила 64,6 відс.;

- єдиного податку – 33,6 млрд грн, або 70,9 відс. плану на рік, із них від фізичних осіб – 24,8 млрд грн, або 73,7 відс. надходжень цього податку загалом;

- податку на майно – 26,2 млрд грн, або 58,3 плану на рік, із них орендна плата з юридичних осіб – 12,1 млрд грн, або 46,4 відс. надходжень цього податку загалом;

- податку на прибуток підприємств – 10,4 млрд грн, або 82,8 відс. плану на рік;

- власних надходжень бюджетних установ – 9,3 млрд грн, або 54,5 відс. плану на рік;

- акцизного податку – 8,4 млрд грн, або 51,5 відс. плану на рік, із них з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів – 7 млрд грн, або 83,8 відс. надходжень цього податку загалом;

- рентної плати за користування надрами загальнодержавного значення – 5,8 млрд грн, або 94,1 плану на рік.

5.3. У січні – вересні 2022 року видатки місцевих бюджетів проведено в сумі 305,8 млрд грн, або 50,9 відс. плану на рік. Частка видатків місцевих бюджетів без трансфертів до державного бюджету у видатках зведеного бюджету становила 15,4 відсотка.

У звітному періоді найбільше видатків спрямовано на:

- освіту – 159,4 млрд грн, або 59,7 відс. плану на рік, із них на надання загальної середньої освіти – 99,7 млрд грн;

- загальнодержавні функції – 31,1 млрд грн, або 52,9 відс. плану на рік, із них на виконання функцій органів місцевої влади та місцевого самоврядування – 27,3 млрд грн;

- економічну діяльність – 30,5 млрд грн, або 29,2 відс. плану на рік, зокрема на утримання та розвиток транспортної інфраструктури, дорожнє господарство – 15,7 млрд грн;

- житлово-комунальне господарство – 23,3 млрд грн, або 50,3 відс. плану на рік, при цьому на організацію благоустрою населених пунктів – 11,9 млрд грн;

- соціальний захист і соціальне забезпечення – 18,6 млрд грн, або 54,8 відс. плану на рік, при цьому на соціальний захист пенсіонерів – 7,6 млрд грн;

- охорону здоров'я – 17 млрд грн, або 49 відс. плану на рік, при цьому на багатопрофільну стаціонарну медичну допомогу – 5,9 млрд гривень.

Поточні видатки проведено в сумі 289,7 млрд грн, або 94,7 відс. загального обсягу, капітальні – 16,1 млрд грн, або 5,3 відс., і виконано відповідно на 56,9 та 18,6 відс. плану на рік.

Для забезпечення проведення захищених видатків загального фонду місцевих бюджетів з ЄКР на покриття тимчасових касових розривів надано позик у сумі 1,2 млрд грн, з яких бюджети міських територіальних громад отримали 54,9 відс. загального обсягу наданих позик, селищних – 34 відс., сільських – 11,1 відсотка. На 1 жовтня 2022 року заборгованість за наданими з початку року позиками у 7-ми регіонах становила 24 млн грн, із яких за бюджетами територіальних громад Чернігівської області – 10 млн грн, Дніпропетровської – 7 млн грн, Кіровоградської області – 3 млн гривень. Заборгованість за цими позиками, які надавались у 2014 році місцевим бюджетам АР Крим, становить 27 млн гривень.

У січні – вересні 2022 року з місцевих бюджетів до державного бюджету перераховано трансферти в сумі 5,6 млрд грн, або 39,8 відс. плану на рік, у тому числі до:

загального фонду державного бюджету для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій – реверсну дотацію в сумі 1,5 млрд грн, або 18,5 відс. плану на січень – вересень і 13,9 відс. плану на рік (невиконання плану спричинено неперерахуванням реверсної дотації до державного бюджету з територій місцевих бюджетів, на яких введено воєнний стан, відповідно до пункту 22 Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану, затвердженого постановою КМУ від 09.06.2021 № 590);

спеціального фонду державного бюджету субвенції на:

- виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів – 4 млрд грн;

- фінансування діяльності військових адміністрацій із виконання повноважень органів місцевого самоврядування – 101 млн грн;

- перерахування коштів в умовах воєнного стану або для здійснення згідно із законом заходів загальної мобілізації та з метою відсічі російської збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності – 3 млн гривень.

5.4. З березня 2022 року тимчасово вільні кошти місцевих бюджетів не розміщувалися в установах державних банків. Станом на 01.10.2022 на депозитних рахунках в установах державних банків залишилися розміщені у січні – лютому цього року тимчасово вільні кошти місцевих бюджетів у сумі 3 млрд гривень. Крім того, з травня тимчасово вільні кошти місцевих бюджетів спрямовувалися на придбання військових облігацій.

За рішеннями місцевих рад у січні – лютому органи місцевого самоврядування розмістили за ставками від 6,6 до 7,3 відс. на депозитних рахунках в установах державних банків тимчасово вільні кошти 116-ти місцевих бюджетів у сумі 7,3 млрд грн, із них 75,1 відс. – кошти загального фонду. Найбільше розміщено коштів місцевих бюджетів Дніпропетровської області – 1,3 млрд грн, або 18,4 відс. загального обсягу, Полтавської – 0,8 млрд грн, або 11,4 відс., Львівської – 0,6 млрд грн, або 8,5 відс., Житомирської – 0,6 млрд грн, або 8,4 відсотка.

Крім того, тимчасово вільні кошти місцевих бюджетів у сумі 1,5 млрд грн спрямовано на придбання державних цінних паперів з терміном обігу від 3-х до 9-ти місяців, у тому числі:

- на придбання ОВДП у січні – 100 млн грн з бюджету Маріупольської міської територіальної громади;

- на придбання військових облігацій – 1,4 млрд грн:

- 700 млн грн у червні, серпні та вересні з бюджету Маріупольської міської територіальної громади;

- 200 млн грн у травні з Львівського обласного бюджету;

- 100 млн грн у червні з бюджету Вінницької міської територіальної громади;

- 100 млн грн у липні з бюджету територіальної громади Славської селищної ради Стрийського району Львівської області;

- 100 млн грн у липні з бюджету Хмельницької міської територіальної громади;

- 50 млн грн у липні з бюджету Черкаської міської територіальної громади;

- 50 млн грн у липні з бюджету Чернівецької міської територіальної громади;

- 45 млн грн у вересні з бюджету Шахівської сільської територіальної громади Донецької області;

- 30 млн грн у липні з бюджету територіальної громади Сокільницької селищної ради Львівського району.

До відповідних місцевих бюджетів надійшло від погашення державних цінних паперів 577 млн грн і отримано доходу в сумі 14 млн грн, із них:

277 млн грн і дохід 9 млн грн – до бюджету Маріупольської міської територіальної громади за погашення ОВДП, придбаних у попередньому році та січні поточного року, та військових облігацій;

200 млн грн і дохід 3 млн грн – до Львівського обласного бюджету за погашення військових облігацій;

100 млн грн і дохід 2 млн грн – до бюджету Вінницької міської територіальної громади за погашення військових облігацій.

У січні – вересні до місцевих бюджетів надійшло плати за розміщення тимчасово вільних коштів у сумі 165 млн гривень.

5.5. Місцевий борг зменшився з початку року на 4 млрд грн, або 14 відс., – до 24,6 млрд грн, за рахунок перевищення витрат на погашення боргу над обсягом запозичень.

У січні – вересні внутрішній борг зменшився на 3,2 млрд грн, або 12,9 відс., – до 22,1 млрд грн, з яких зобов'язання за середньостроковими позиками, що надавалися місцевим бюджетам упродовж 2009 – 2014 років з ЄКР, – 9 млрд гривень. Крім того, за рішенням місцевих рад одержано кредитів на фінансування видатків бюджету розвитку у банківських установах у сумі 206 млн грн, із яких найбільше – до бюджетів міських територіальних громад:

міста Запоріжжя – 133 млн грн на розвиток транспортної, житлово-комунальної та соціальної інфраструктури, оновлення матеріально-технічної бази установ і комунальних підприємств міста тощо;

міста Дніпро – 39 млн грн на будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів водопостачання та водовідведення, житлового фонду, закладів освіти тощо.

Зовнішній борг зменшився на 0,8 млрд грн, або 23,1 відс., – до 2,5 млрд гривень. За рішенням міських рад одержано 9 млн грн позик від міжнародних фінансових організацій, з яких найбільше – до бюджету Чортківської міської територіальної громади Тернопільської області в сумі 5 млн грн для фінансування впровадження енергоефективних технологій і заходів з термомодернізації будівлі закладу освіти, спрямованих на економію енергії.

Крім того, гарантовані обласними радами і територіальними громадами борги на 01.10.2022 становили 9,5 млрд грн, з них зовнішні – 7,7 млрд гривень.

Пропозиції

Для усунення виявлених відхилень при виконанні Закону Рахункова палата вважає за доцільне рекомендувати Кабінету Міністрів України:

- вжити заходів щодо відображення у звіті про використання коштів з резервного фонду Державного бюджету України показників про виділені відповідно до рішень Кабінету Міністрів України кошти із спеціального фонду державного бюджету;

- ухвалити рішення щодо порядків і умов надання та розподілів субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам, перерахування яких потребує нормативно-правового врегулювання, для проведення запланованих видатків або перегляду цих видатків з метою спрямування на забезпечення невідкладних заходів в умовах воєнного стану;

- дати доручення Міністерству фінансів України:

вжити заходів щодо зменшення податкового боргу суб'єктів господарювання перед державним бюджетом;

переглянути заплановані видатки за бюджетними програмами головних розпорядників бюджетних коштів з урахуванням можливості їх виконання до кінця року для спрямування на забезпечення безпеки й обороноздатності держави;

поінформувати КМУ та Рахункову палату відповідно до абзацу другого частини шостої статті 16 БКУ про очікуване перевищення витрат на обслуговування та погашення державного боргу.

Голова Рахункової палати

Валерій ПАЦКАН